

RECOMANDARE METODICĂ

privind cercetarea de către ofițerii
de urmărire penală
a infracțiunilor privind viața sexuală

ANEXĂ

la Dispoziția șefului DGUP
nr. 34/11-207 int. din 23 decembrie 2022

APROBAT:

Șef al Direcției generale urmărire penală
comisar-șef
Alexandru CIOBANAȘ
23 decembrie 2022

Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova
Inspectoratul General al Poliției
Direcția generală urmărire penală

MD-2012, mun. Chișinău, str. Columna 130, tel.: (373-22)25-52-26, (373-22)25-55-49, fax: (373-22)22-02-51, email: secretariat.dgup@igp.gov.md pagina web: www.politia.md, c/f 1013601000495, Ministerul Finanțelor, Trezoreria de Stat

DISPOZIȚIE

„23” decembrie 2022

nr. 34/11- *IGPint*

mun. Chișinău

**Cu privire la aprobarea
Recomandării metodice privind
cercetarea de către ofițerii de
urmărire penală a infracțiunilor
privind viața sexuală**

În scopul îmbunătățirii calității urmăririi penale, acordării suportului metodic și ridicării nivelului de pregătire profesională al ofițerilor de urmărire penală, acționând în temeiul pct.11 subpct.17 și pct.23 subpct.30) din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Direcției generale urmărire penală din subordinea Inspectoratului General al Poliției, aprobat prin Ordinul MAI nr.239/2020,

DISPUN:

1. Se aprobă Recomandarea metodică privind cercetarea de către ofițerii de urmărire penală a infracțiunilor privind viața sexuală, conform anexei.
2. Se atribuie conducătorilor subdiviziunilor de urmărire penală subordonate Inspectoratului General al Poliției și conducătorilor subdiviziunilor structurale ale Direcției generale urmărire penală sarcina organizării studierii și, după caz, aplicării în practică a prezentei recomandări metodice de către efectivul din subordine.
3. Se atribuie șefului adjunct al Direcției generale urmărire penală (comisar-șef Ruslan Ojog) controlul executării prezentei dispoziții.
4. Se atribuie secretariatului Direcției generale urmărire penală (agent Iuliana Roman) sarcina expedierii prezentei dispoziții subdiviziunilor de urmărire penală constituite în cadrul IGP.
5. A aduce prezenta dispoziție la cunoștința întreg efectivului subdiviziunilor de urmărire penală subordonate IGP.

Șef,
comisar-șef

Alexandru CIOBANAȘ

CUPRINS

CAPITOLUL I. Noțiuni generale despre fenomenul agresiunii sexuale	5
SECȚIUNEA 1-A	6
SECȚIUNEA 2-A	9
SECȚIUNEA 3-A	10
SECȚIUNEA 4-A	14
SECȚIUNEA A 5-A	21
SECȚIUNEA 6-A	23
SECȚIUNEA 7-A	28
SECȚIUNEA 8-A	30
CAPITOLUL II. Cercetarea de către organul de urmărire penală a cazurilor de violență sexuală	33
SECȚIUNEA 1-A	34
SECȚIUNEA 2-A	35
SECȚIUNEA 3-A	37
SECȚIUNEA 4-A	38
SECȚIUNEA 5-A	43
SECȚIUNEA 6-A	46
SECȚIUNEA A 7-A	57
SECȚIUNEA 8-A	69
CAPITOLUL III. Violența sexuală ca formă a violenței în familie	79

CAPITOLUL I

Noțiuni generale despre fenomenul agresiunii sexuale

SECȚIUNEA 1-A

Fenomenul violenței sexuale

Violența sexuală este una dintre cele mai grave încălcări ale legii și ale drepturilor omului.

Luând în considerație consecințele fizice, psihice, emoționale și sociale pe care le produce, afectând cea mai intimă parte a ființei umane, violența sexuală constituie una dintre cele mai distructive forme ale violenței în bază de gen.¹

Violența sexuală nu este o noutate pentru sec. XX. Această formă de agresiune a fost prezentă pe tot parcursul dezvoltării omenirii, manifestându-se sub diferite forme, în funcție de cultura și tradițiile unei societăți particulare.

În timpuri istorice, violența sexuală a fost considerată până în secolul XX ca un lucru ce se întâmplă numai femeilor și ca fiind un lucru „banal” și „normal”, atât pe timp de pace cât și pe timp de război. Abia la sfârșitul secolului XX violența sexuală a început să fie considerată o problemă majoră și să devină, treptat, incriminată.

În unele culturi, violul a fost văzut mai puțin ca o crimă împotriva unei anumite fete sau femei decât ca o crimă împotriva capului gospodăriei sau împotriva castității. În consecință, violul unei fecioare a fost adesea o infracțiune mai gravă decât a unei non-virgine, chiar și a unei soții sau a unei văduve, iar violul unei prostituate sau al altei femei necinste nu a fost, în unele legi, o infracțiune, deoarece castitatea ei nu a putut fi rănită. Pedepsa pentru viol a fost adesea o amendă, care se achita tatălui sau soțului, deoarece aceștia se ocupau de economia gospodăriei.

Potrivit Raportului mondial privind Violența și Sănătate al Organizației Mondiale a Sănătății², violența sexuală este definită ca orice act sexual, încercare de a obține un act sexual, comentarii sau avansuri sexuale nedorite, acțiuni de trafic a sexualității feminine prin utilizarea constrângerii, realizate de orice persoană indiferent de relația pe care o are cu victima, în orice loc, inclusiv dar fără a se limita la casă și muncă.

Prin urmare, la nivel mondial se disting următoarele forme de violență sexuală:

¹ Violența în baza de gen este o formă de discriminare care inhibă grav capacitatea femeilor să se bucure de drepturi și libertăți pe baza de egalitate cu bărbații, Recomandarea CEDAW nr.19/1992 Violența împotriva femeilor

² <https://www.who.int/publications/i/item/9241545615>

- viol (în cadrul căsătoriei sau al relațiilor de întâlnire, de străini, sistematic în timpul conflictului armat);
- avansuri sexuale nedorite sau hărțuire sexuală, inclusiv sexul solicitant în schimbul de favoruri;
- abuz sexual al persoanelor cu dezabilități mentale sau fizice;
- abuz sexual asupra copiilor;
- căsătorie forțată sau conviețuire, inclusiv căsătoria copiilor;
- interdicția de a utiliza contracepția sau de a lua alte măsuri de protejare împotriva bolilor cu transmitere sexuala;
- avortul forțat;
- actele violente împotriva integrității sexuale a femeii, inclusiv mutilarea genitală feminină și verificarea obligatorie a virginității;
- prostituția forțată și traficul de oameni în scopul exploatării sexuale.

Reieșind din caracteristicile specifice ale infracțiunilor prenotate, în practică se identifică un cerc larg de victime: minori, maturi, bărbați, femei, vârstnici, persoane cu dezabilități, etc.

Din cauza specificului acestei categorii de agresiuni, rata de sesizare a poliției despre faptele comise este una mică. Din numărul total de cazuri raportate, cel mai mare număr de sesizări parvine din partea victimelor femei mature. Rata de sesizare a abuzurilor sexuale față de minori depinde de intervenția eficientă pe care o au autoritățile statului și membrii familiei care acționează în interesele minorilor. Deschiderea bărbaților victime de a sesiza organele de drept și de a vorbi despre violența sexuală este legată de interpretarea ideii de masculinitate în societatea în care se află. Astfel, dacă masculinitatea se echivalează cu putere și dominație, ideea de victimizare a bărbatului este incompatibilă și duce la situația în care bărbatul nu raportează abuzul la care este expus.

Printre cauzele care împiedică victima să sesizeze despre ilegalitatea comisă sau să renunțe la declarațiile sale se enumeră:

- teama că nu va fi luată în serios, crezută;
- rușinea, jena, confuzia, stigmatizarea victimei din partea societății;
- modul în care cred că vor fi tratate în cadrul propriei culturi;
- consumul de alcool și droguri în timpul agresiunii;

- victimele bărbați se simt mai puțin bărbați și pun sub semnul întrebării propria orientare sexuală;
- sunt rude, cunoscuți, prieteni cu infractorul;
- sunt intimidare de puterea, poziția sau statutul social al infractorului;
- locuiesc departe, la o distanță mare față de organele de aplicare a legii, furnizorii de servicii sociale, medicale, etc.;
- au un mandat emis împotriva sa sau sunt angajate în activități criminale;
- se cunosc personal cu reprezentanții autorităților locale de aplicare a legii;
- inacțiunea organelor competente (Poliția, medicina, etc.) și lipsa de încredere în sistemul de justiție penală;
- lipsa serviciilor specializate, îndeosebi în cazul victimelor bărbați maturi;
- teama de făptuitor și/sau de a fi agresată fizic în continuare;
- teama pentru siguranța sa și a familiei sale;
- teama de a se confrunța cu făptuitorul;
- amenințări, intimidare sau alte forme de presiune din partea făptuitorului, a familiei acestuia;
- presiunea din partea altor membri ai familiei victimei, a altor membri ai comunității sau a „bătrânilor” comunității, inclusiv presiunea pentru a se împăca, a rezolva „diferențele” dintre părți prin mediere sau alte măsuri comunitare;
- proceduri prelungite, birocratice, epuizare/retraumatizare psihică datorată duratei și desfășurării procedurilor;
- sentimente de izolare sau vulnerabilitate, frica de a fi dezvăluite orientarea sexuală, identitatea de gen, statutul HIV sau alte informații personale foarte sensibile și teamă că nu poate fi crezută ca urmare a acestor vulnerabilități;
- în cazul în care victimele se prostituează, se tem că plângerea ei nu va fi luată în serios sau că, urmare a raportării, va fi amendată pentru implicarea în prostituție;
- dinamica „ciclului violenței” prin care trece un cuplu, în cazul violenței sexuale ca o formă a violenței în familie.³

³ Ciclul violenței are trei faze care variază atât ca durată, cât și ca intensitate. Acestea sunt: acumularea de tensiune, faza de declanșare când are loc violența și calmul numită „luna de miere”.

Este important să se cerceteze în mod corespunzător cazurile în care victima renunță la plângere sau își schimbă declarațiile. Dacă se constată că victima este amenințată, forțată de către făptuitor sau persoane terțe, acțiunile acestora trebuie examinate prin prisma prevederilor Codului penal.

La fel, în privința victimei urmează a fi aplicate măsurile de protecție prevăzute de art.215/1 Cod procedură penală, după caz, aceasta trebuie referită la servicii specializate pentru victimele violenței sexuale (psiholog, asistent social, etc.) astfel încât să beneficieze de consiliere, fapt care îi va permite să recapete încrederea în sistemul de justiție, să obțină curaj pentru a coopera cu organul de urmărire penală și să participe în continuare la acțiunile procesuale care se impun.

SECȚIUNEA 2-A

Consecințele violenței sexuale asupra victimei

Victimele violenței sexuale reprezintă o categorie distinctă de victime, dat fiind faptul experienței traumatizante prin care trece.

Acest fenomen, odată produs, lasă amprente pronunțate asupra victimei – atât asupra laturii fizice și psihologice, dar și asupra cursului vieții în general.

Printre consecințele de ordin fizic pot fi menționate: abraziunea, roșeața și umflăturile la nivelul organelor genitale externe, echimozele și contuziile, traumatisme anale și rectale, echimoze și leziuni pe corp (traumele genitale și non-genitale), în unele cazuri – decesul. Adițional pot apărea: sarcina nedorită, avortul nesigur, infecțiile cu transmitere sexuală (inclusiv HIV/SIDA), disfuncții sexuale, infertilitatea, boli inflamatorii pelviene, infecții ale tractului urinar, tulburări ginecologice, tulburări de reproducere, tulburări sexuale, complicații ale sarcinii, durere cronică.

Consecințele psihologice pot fi clasificate în cele de scurtă durată și cele ce au consecințe în timp îndelungat.

Consecințele de scurtă durată sunt: sindromul traumei violului (RTS), sindromul posttraumatic (PTSD), depresii, fobii sociale, anxietate și frică sporită (sentimente de groază, senzație de nervozitate, senzație de tensiune sau neliniște, atacuri de panică răspuns irațional la anumiți stimuli, evitare și/sau reacție/comportament de evadare), comportament suicidal.

Consecințele de lungă durată includ migrenele, oboseala, tulburări de somn (inclusiv coșmaruri), voma recurentă, tulburări alimen-

tare, dificultăți sexuale, abuz de substanțe, tulburare de anxietate generalizată, pot dezvolta unul sau mai multe fobii specifice, tulburare depresivă majoră și pot întâmpina dificultăți la reluarea vieții lor sociale și la funcționarea sexuală.

SECȚIUNEA 3-A

Trauma și efectele ei

Orice persoană, în fiecare zi pe parcursul vieții este expusă diverselor evenimente și experiențe supărătoare sau dureroase. Totuși, există momente în care aceste experiențe depășesc gradul de supărare sau durere, provocând anumite daune care se transformă în traume.

Trauma reprezintă un eveniment de o intensitate foarte mare, un factor de stres major care apare în viața persoanei, amenințând viața sau integritatea fizică a acesteia și care depășește posibilitățile persoanei de adaptare.

Printre cauzele care pot genera o traumă psihologică se enumerează: războiul, abuzul fizic, abuzul psihologic, amenințări asupra vieții persoanei și violența sexuală.⁴

Astfel, victimele violenței sexuale, urmare a traumei suferite, pot dezvolta următoarele tulburări psihologice post-traumatice: tulburarea acută provocată de stres (ASD), sindromul de stres posttraumatic (PTSD), tulburare de stres post-traumatică complexă (C-PTSD) și sindromul traumei violului (RTS).

Evenimentul traumatizat de agresiune sexuală și trauma care apare urmare a acesteia, afectează capacitatea victimei de a se recupera și a interveni eficient pentru a-și apăra drepturile și interesele. Comportamentul determinat de trauma prin care trece victima se răsfrânge negativ și asupra cooperării acesteia cu organele de urmărire penală. Prin urmare este important de a înțelege cum se manifestă trauma și de ce sunt cauzate anumite atitudini ale victimei violenței sexuale, astfel încât să evităm în activitatea de urmărire penală revictimizarea, încălcarea drepturilor și garanțiilor procesuale, și cel mai important să asigurăm buna desfășurare a acțiunilor de urmărire penală.

În apariția sindromului post-traumatic există mai mulți factori de risc, cum ar fi sexul, vârsta, personalitatea, gradul de sănătate men-

⁴ Stresul și reacția la traumă resimțite de polițiști în situații în care pun viața în pericol, sunt extrem de similare celor resimțite de victimele violenței sexuale.

tală, copilărie traumatica, părinți sau membri de familie cu tulburări psihice sau propria boala psihică, etc.

Tulburarea acută provocată de stres apare imediat după evenimentul traumatizant, în primele minute, ore, zile, limita fiind de 4 săptămâni. Dacă simptomele persistă și cauzează disfuncții în viață sau niveluri clinice de suferință mai mult de o lună, trauma este clasificată ca PTSD. Simptomele ASD sunt similare celor specifice PTSD, numai că accentul va cădea pe acele particularități care indică comportamentul disociativ, manifestat prin: sentimentul subiectiv de detașare și amorțeală, atenția scăzută asupra mediului sau asupra a ceea ce se întâmplă, de-realizarea (percepția că evenimentul traumatic nu s-ar fi produs), depersonalizarea (percepția că persoana afectată nu a fost implicată în evenimentul traumatic), amnezia disociativă.

Tulburarea de stres posttraumatic (PTSD) este un răspuns emoțional care apare la persoanele care au experimentat un eveniment traumatic și care se confruntă cu efecte pe termen lung ale traumei.

Atunci când trauma duce la stres post-traumatic, consecințele implică schimbări fizice la nivelul creierului uman și schimbări de natură chimică care afectează capacitatea persoanei de a face față în mod adecvat stresului și care, pe termen lung, generează efecte patologice durabile.

De obicei, victima cu PTSD evită în mod persistent fie gândurile și emoțiile legate de traume, fie discuțiile despre evenimentul traumatic și poate avea chiar amnezie a evenimentului. Cu toate acestea, evenimentul este reînviat în mod obișnuit prin amintiri intruzive, recurente, episoade disociative de retrăire a traumei („flashbacks”) și coșmaruri.

PTSD se caracterizează prin următoarele simptome:

- tulburări intense ale gândurilor și sentimentelor legate de traumă;
- amintiri recurente, sentimente, vise sau gânduri intruzive cu privire la un eveniment traumatizant, coșmarurile vii;
- reacție intensă de anxietate atunci când victima vine în contact cu stimuli interni sau externi care sunt asemănători celor din întâmplarea traumatică reală;
- reacții fiziologice (palpitații, transpirații, senzație de nod în gât, tremurături etc.) la contactul cu acești stimuli din mediu sau stimuli imaginari;

- „flashbackuri” – reexperimentarea evenimentului traumatic ca și cum s-ar întâmpla din nou în momentul prezent;
- dificultăți de somn, treziri frecvente, probleme de gândire și dispoziție;
- dificultăți de memorie sau pierderea interesului pentru activități;
- umezirea patului când copilul a fost deja antrenat la toaletă (minori);
- reprezentarea evenimentul traumatic în timp ce se joacă sau desenează (minori);
- furie, depresie, anxietate;
- gândurile de sinucidere;
- iritabilitate crescută, ieșiri agresive sau accese de furie fără motiv;
- dificultăți de concentrare a atenției;
- vigilența extrema sau ușurința de a fi speriat;
- izolarea de oameni și de anumite situații.

Tulburare post-traumatică complexă provocată de stres (C-PTSD), de asemenea cunoscută ca și tulburare traumatică complexă este o stare/tulburare psihologică care se poate dezvolta ca răspuns la expunerea cronică, prelungită și repetată la traume emoționale asupra cărora victima deține un control redus sau nu deține nici un control și de care există puține șanse sau nu există nici-o șansă să scape (abuz emoțional, fizic, sexual, violența din partea partenerului intim, victime ale robiei și trafic de persoane, etc.). Cel mai adesea se adresează copiilor și adulților vulnerabili din punct de vedere emoțional.

Simptomele PTSD complexe sunt similare cu simptomele PTSD, dar pot include:

- sentimente de rușine sau vinovăție;
- dificultate de control al emoțiilor;
- perioade de pierdere a atenției și concentrare (disociere);
- simptome fizice, cum ar fi dureri de cap, amețeli, dureri toracice și dureri de stomac;
- dificultăți de relaționare;
- comportament distructiv sau riscant, cum ar fi auto-vătămare, abuz al consumului de alcool sau droguri;

- gânduri și comportamente suicidale;
- dificultate de reglare a emoțiilor și comportamentului (crize de furie sau furie, plâns incontrollabil sau amorțeață, impulsivitate sexuală);
- disociere sau amnezie cu privire la evenimente traumatice;⁵
- perturbarea percepției de sine;⁶
- percepția fluctuantă a autorului abuzului;⁷
- abilitatea afectată de a forma relații semnificative cu ceilalți;⁸
- pierderea speranței și a sensului vieții;
- experimentarea simptomelor fizice ale stresului traumatic;⁹
- depresie, izolare socială, anxietate;
- flashback-uri sau coșmaruri despre eveniment.

Sindromul traumei violului (RTS) este o traumă psihologică cauzată de viol care include perturbări ale comportamentului fizic, emoțional, cognitiv și interpersonal manifestate de un grup de semne, simptome și reacții psihologice și fizice comune celor mai multe victime ale violului, care apar imediat sau într-o perioadă îndelungată după viol.

Simptomele RTS și ale sindromului de stres post-traumatic se suprapun (reacții fizice: modificări ale somnului, insomnii, oboseală, modificarea poftei de mâncare, greață sau vomă, coșmaruri, spaimă în timpul nopții, dureri de cap, dureri de oase, mușchi inflamați, stres, pierderea interesului pentru sex; reacții emoționale: stare de șoc, amorțeață, emoții imprevizibile, dezorientare, confuzie, lacune în memorie, amnezie, incapacitate de concentrare, pierderea abilității de adaptare, teamă, rușine, vină, anxietate, minimizare, respect scăzut de sine, tristețe, durere și furie). Consecințele dispar în mod individual și fiecare sindrom poate avea efecte devastatoare de mult timp asupra victimelor violului. De asemenea, s-a constatat că victimele violurilor prezintă un risc ridicat de a dezvolta tulburări

⁵ disocierea presupune experiența de a fi deconectat de la sine; amnezia indică pierderea informației sau imposibilitatea amintirii experienței traumatice;

⁶ presupune incapacitate de a te simți conectat cu tine însuși; se poate manifesta și ca sentimente de rușine, vinovăție și ură de sine;

⁷ acest simptom implică ciclismul între idealizarea persoanei care a provocat trauma și ura sau dorința de a se răzbuna;

⁸ adesea, persoanele cu PTSD complex își readuc relația traumatică cu ceilalți, fie victimizându-se pe ei înșiși, fie victimizând pe ceilalți. Încrederea în ceilalți este de obicei erodată de experiențele traumatice, care înăbușă intimitatea;

⁹ aceasta este denumită și somatizare, durerea psihologică traumatică se manifestă în cele din urmă ca durere fizică, inclusiv probleme digestive, migrene sau alte simptome fizice inexplicabile;

de consum de substanțe, depresie majoră, tulburare de anxietate generalizată, tulburare obsesiv-compulsivă și tulburări alimentare.

Traumele suferite de victimele agresiunii sexuale afectează extrem de mult comportamentul acesteia și provoacă anumite efecte asupra memoriei și capacității acesteia de a sesiza și descrie evenimentele. Astfel, victima violenței sexuale se confruntă cu dificultăți legate de amintirea detaliilor. Deoarece confuzia pentru aceste situații traumatizate este o stare „normală”, în declarațiile victimei pot apărea contradicții. De asemenea, de regulă victima va apela inițial la prieteni, familie în loc să se adreseze la poliție, ceea ce la rândul său determină un comportament necooperant cu organele de drept. În comunicare cu polițiștii poate părea foarte calmă sau, din contra, se poate afla în stare de șoc, manifestând un comportament de instabilitate emoțională.

Prin urmare, este foarte important de a adapta un protocolul de intervenție recomandat pentru susținerea victimelor violenței sexuale, și anume:

- 1) liniștirea victimei la locul faptei.
- 2) asigurarea acordării asistenței pentru sănătatea mintală (la necesitate).
- 3) asigurarea accesului la avocat, specialist pentru victime ale violenței sexuale;
- 4) colectarea probelor într-o manieră confidențială și respectuoasă;
- 5) transportarea de la locul faptei cât mai curând posibil;
- 6) acordarea de ajutor medical în timp util;
- 7) validarea reacțiilor normale la stres.

SECȚIUNEA 4-A

Mituri și realități

Miturile violului sunt anumite prejudecăți, stereotipuri culturale, credințe generalizate și false despre rolurile de gen, violuri, violatori sau victime ale violurilor, cauzate de neînțelegerea naturii agresiunii sexuale, și drept urmare sunt susținute persistent în societate pe scară largă, care pun vina pe victimă, scuză violatorul și servesc la negarea și justificarea agresiunii sexuale masculine împotriva femeilor.

Nu există o clasificare distinctă și unică a miturilor. Miturile violului pot varia între diferite culturi și societăți.¹⁰

Astfel, în mod constat persistă stereotipurile „violului real” și „victimă reală”. De regulă, în mare parte se consideră că violul este comis în spațiul public, de către un străin, bărbat, înarmat și bolnav psihic care constrânge victima prin aplicarea violenței fizice. Această percepție constituie stereotipul „violului real”. În realitate, majoritatea actelor de violență sexuală se comit de o persoană apropiată victimei și fără utilizarea violenței fizice.

În ceea ce privește „victimă reală”, se consideră că aceasta este o femeie care obligatoriu a opus rezistență fizică, pe corpul său sunt prezente leziuni, urme ale violenței, nu a fost „provocatoare”, nu a încercat să seducă făptuitorul și nu a acționat greșit (de exemplu a mers în apartamentul făptuitorului, cu automobilul acestuia, etc.), are un comportament rațional și raportează agresiunea cât mai curând posibil, întrerupe orice contact cu agresorul. Orice victimă care nu se încadrează în aceste caracteristici, este învinuită de cele întâmplate, blamată, iar declarațiile acesteia se apreciază critic, nefiind considerate credibile.

Prezența acestor stereotipuri în rândul ofițerilor de urmărire penală creează impedimente la cercetarea obiectivă și multilaterală a cazurilor de viol, deoarece toate cazurile care nu se încadrează în percepția „violului real” sau a „victimă reală” sunt ignorate, nefiind examinate corespunzător.

Luând în considerație modalitatea de manifestare a fenomenului violenței sexuale, pot fi identificate următoarele tipuri de mituri:

1. Mituri care exprimă îndoieli sau necredință cu privire la sesizarea acțiunilor de viol

- a) femeile mint în mod obișnuit despre viol;
- b) femeile mint că sunt violate ca să se răzbune pe bărbați, ca să obțină beneficii, pentru a depăși vina după o întâlnire sexuală pe care o regretă, pentru a acoperi o sarcină nedorită sau pentru atenție. Adevărul este că doar 2% dintre denunțurile de viol sunt false;

¹⁰ a) „Nu s-a întâmplat nimic”: o serie de mituri care promovează ideea că femeile acuză adesea în mod greșit bărbații de viol;

b) „A vrut sau i-a plăcut”: miturile care susțin că o femeie care spune „nu” crede „da”, că violența este excitantă sexual pentru femei și că victima ar fi putut rezista dacă nu ar fi fost de acord;

c) „A meritat-o”: acestea sunt miturile care fac referire la îmbrăcămintea și comportamentul victimei „Era îmbrăcată prea sexy” sau „Mergea singură noaptea”.

- c) dacă victima nu este isterizată după ce a fost agresată sexuală, probabil că aceasta minte.
- d) victimele care amână raportarea infracțiunilor sexuale, procedează astfel pentru că fapta nu a avut loc. Este un lucru obișnuit ca victimele să amâne raportarea datorită traumei, fricii, șocului, negării, autoînvinuirii, amenințărilor sau coerciției din partea agresorului.
- e) victimele care retrag plângerile procedează astfel pentru că fapta nu a avut loc. Adevărul este că victimele își retrag plângerile datorită lipsei sprijinului din partea familiei, comunității, procedurilor penale complicate sau epuizării etc.

2. Mituri care induc sentimentul de vinovăție a victimei pentru violul produs.

Multe dintre aceste mituri pun sarcina responsabilității asupra victimei și niciunul nu responsabilizează făptuitorul pentru acțiunile sale. Din cauza fricii de reacție publică sau de a crede ei înșiși aceste mituri, o victimă poate ezita să-și eticheteze situația drept viol.

- a) violul este vina victimei dacă a purtat haine provocatoare, a cochetat, a consumat alcool/droguri, s-a purtat seducător sau a permis lucrurilor să meargă prea departe. Femeile incită bărbații la viol. Atunci când un bărbat plătește pentru o cină sau o întâlnire, este de așteptat să se ofere relații sexuale. Adevărul este că: Fiecare om are dreptul să spună, să se îmbrace și să se comporte exact cum vrea. Nimeni nu are dreptul să agreseze sexual. Puterea și dorința de control din partea făptuitorului stau la baza violului și nu aspectul sau comportamentul victimei.
- b) Unele femei vor în secret să fie violate/ au fantezii în care sunt violate. Adevărul este că: persoanele, uneori, au fantezii cu sex dur. Fanteziile pot fi controlate, se desfășoară așa cum îți dorește și pot fi oprite atunci când dorești, iar violul este ceva ce nimeni niciodată nu-și dorește.

3. Mitul asupra corelației sex-viol

- a) violul este sex, bărbații nu pot să se stăpânească odată ce sunt excitați sexual. Adevărul este că preponderent violul este motivat de sentimentul de putere, control și ură.

-
- b) violul este sex nedorit, fără consimțământ și nu o crimă violentă. Adevărul este că violul este un act violent, o încălcare a drepturilor omului, care poate pune viața victimei în pericol.

4. Mituri privind victima de sex masculin a violului

- a) bărbații suferă mai puține traume decât femeile. Adevărul este că ambele sexe trec prin sentimente similare de suferință după viol, efectele pe termen lung sunt foarte dăunătoare pentru ambele sexe, bărbații fiind mai afectați din cauza stigmatului social;
- b) de regulă victime bărbați ale violului sunt homosexuali;
- c) a fi violat de un bărbat este sinonim cu pierderea masculinității;
- d) bărbații sunt incapabili să întrețină relații sexuale împotriva voinței lor;
- e) bărbații sunt într-o stare constantă de pregătire pentru a accepta orice oportunitate sexuală;
- f) un bărbat mereu poate să se apere împotriva agresiunii sexuale, victimele violurilor masculine nu ar fi vulnerabile. Adevărul este că băieții tineri pot fi slabi și vulnerabili față de persoane mature și mai puternice fizic. Totodată, un bărbat adult nu va putea opune rezistență din cauza consumului de droguri sau a alcoolului.

5. Miturile privind violului conjugal sau între partenerii intimi

- a) femeile aflate în relații intime se află într-o stare de consimțământ perpetuu;
- b) soțiile nu au putut fi violate, pentru că s-au alăturat „persoanei soțului ei”;
- c) femeile care acceptă să facă sex cu partenerul lor după ce au fost violate nu pot pretinde că au fost violate;
- d) este imposibil să-ți violeze soția sau partenerul intim, întreținerea relației sexuale este o „obligație conjugală”.

6. Mituri privind negarea și/sau minimizarea violului

Aceste mituri fac referire la faptul că nu s-a întâmplat nimic sau că „nu este așa de rău”. Declarațiile victimei sunt puse sub semnul întrebării, iar acțiunile de viol sunt normalizate.

- a) violul are loc între străini pe alei întunecate. De fapt, majoritatea victimelor violurilor cunosc făptuitorul, aceștia fiind prieteni, membri de familie, un partener intim sau alte cunoștințe ale victimei.

Violența sexuală are loc cel mai frecvent în casa victimei (sau în casa făptuitorului), dar, de asemenea, poate avea loc în multe alte circumstanțe, ca locul de muncă, la școală, în închisori, mașini, străzi sau spații deschise (de exemplu, parcuri).

- b) violul presupune multă violență fizică și folosirea unei arme. Adevărul este că cele mai multe violuri nu presupun un nivel ridicat de forță fizică. Majoritatea victimelor au raportat că le era teamă să primească leziuni grave sau să fie ucise, și astfel au manifestat puțină rezistență atacului. În consecință, în cele mai multe cazuri nu se produc leziuni fizice. Acest stereotip de „viol adevărat” sugerează că „victimele veritabile” vor opune rezistență maximă agresorului. Din cauza acestui stereotip, victimele care au raportat puțină rezistență fizică sau deloc sunt adesea privite cu suspiciune de către poliție și societate.
- c) Violul este o crimă pasională, impulsivă. De fapt, la baza infracțiunilor privind viața sexuală, în special violul, nu stă dorința sexuală, ci sentimentul de putere și dominare. Acestea sunt rareori „infracțiuni pasionale” sau motivate de dorința sexuală. Sexul este doar mediul folosit pentru a exprima diferite tipuri de sentimente non-sexuale, cum ar fi: furie, ostilitatea, puterea sau sexualitatea.
- d) se vede care este violator, bărbați de anumite rase sau din anumite medii au mai multe șanse de a comite violența sexuală. Bărbații care violează sau agresează sexual sunt bolnavi psihic.
Nu există nici un făptaș stereotipic; bărbații violenți sexual provin din toate mediile etnice, academice, religioase și socio-economice. Făptuitorii nu poartă nici un semn distinctiv, pot fi foarte prietenoși, să se comporte normal, pot avea familii și copii, sunt respectați în societate (de exemplu, medici, profesori, preoți, etc.) și, prin urmare, mai puțin susceptibili de a fi suspectați de violență sexuală.
- e) violul adevărat este raportat imediat la poliție. Practica denotă faptul că majoritatea violurilor și alte infracțiuni privind viața sexuală nu sunt niciodată raportate la poliție, precum și din cele raportate, majoritatea sunt făcute mai târziu de 24 de ore.¹¹ Multe victime nu raportează deloc sau întârzie raportarea pentru că ele cred că nimic nu se va face, făptașul ar fi amenințat victimele sau familiile lor, acestea se tem de reacția familiei sau a comunității sau le este rușine; unele victime con-

¹¹ Raportului mondial privind Violența și Sănătatea al Organizației Mondiale a Sănătății

sideră pur și simplu că aceasta este o chestiune privată sau nu știi unde să raporteze incidentul. În realitate, victimele adesea nu raportează violurile imediat din cauza presiunii sociale, a posibilelor reacții adverse și a traumei, cum ar fi violul stres post traumatic, de asemenea cunoscut ca și sindromul traamelor de viol. Victimele violului pot simți, de asemenea, sentimente de vinovăție și rușine care îi împiedică să raporteze crima sau să facă acest lucru cu promptitudine.

- f) prostituatele nu pot fi violate. Adevărul este că orice persoană poate fi violată, indiferent de comportamentul sexual al acesteia sau implicarea în industria sexului. Studiile efectuate confirmă că o parte importantă a lucrătoarelor din industria sexului au fost violate de către clienții lor, poliție sau parteneri.¹²
- g) nu există viol dacă victima nu a țipat, nu s-a luptat, nu a fost constrânsă sau rănită fizic. Adevărul este că nu există un model de comportament a victimei în cursul agresiunii sexuale. Unele victime pot avea un răspuns „înghețat” agresiunii sexuale, ceea ce înseamnă că devin incapabile să răspundă într-un mod activ la acțiunile făptuitorului, altele, din contra, întreprind mai multe acțiuni de autoapărare, strigând după ajutor sau contraatacând infractorul. Comportamentul victimei poate fi influențat de amenințări dacă victimele sunt receptive la tehnicile de manipulare pe care făptuitorul ar putea să le folosească pentru a intimidă sau controla victima. În aceste situații, violența sexuală nu implică constrângerea fizică, ci psihică ca în cazurile în care victima este afectată/inconștientă sau în care o relație de putere inegală obligă victima să se supună.
- h) dacă victima nu este isterizată după ce a fost agresată sexual, cel mai probabil că aceasta minte. Adevărul este că fiecare reacționează diferit, nu există un model corect sau greșit de a reacționa la un anumit eveniment traumatic. Victimele pot prezenta o serie de emoții. Sentimentele lor variază de la frică, umilință, degradare, vinovăție, rușine, și rușine pentru auto-culpabilizare, furie și răzbunare. De asemenea, victimele variază în modul de exprimare a sentimentelor lor, de la cei care sunt fie agitați, vizibil tensionați, țipă sau plâng atunci când descriu detaliile specifice ale atacului, până la cei care controlează, maschează sau ascund sentimentele lor și par calmi, integri sau supuși.

¹² Raportului mondial privind Violența și Sănătatea al Organizației Mondiale a Sănătății

- i) doar o categorie anumită de femei riscă să fie violată. Adevărul este că oricare femeie riscă să fie violată, indiferent de etichetarea acesteia drept „fată bună” sau „fată rea” de către societate.

7. Negarea non-consimțământului victimei

- a) consimțământ pentru o întâlnire sexuală constituie consimțământul pentru o alta, nu poate fi viol dacă victima și violatorul au avut anterior relații sexuale consensuale; dacă victima a acceptat odată, atunci nu poate fi viol. Adevărul este că fiecare act sexual în parte trebuie consimțit de ambele părți. Dacă a spus odată „da”, asta nu înseamnă că este un „da” veșnic;
- b) dacă se excită sau are orgasm în timpul violului, înseamnă că îi place, deci nu este viol. Adevărul este că nu suntem stăpâni pe reacțiile corpului nostru. Chiar dacă se poate întâmpla ca o femeie să se excite sau să aibă orgasm în timpul unui viol, asta nu înseamnă că îi și place sau își dorește. Așa cum nu ne putem abține de a râde când suntem gâdilați, nici nu ne putem controla reacțiile la stimularea sexuală;
- c) erecția ar implica consimțământul. Adevărul este că stimularea genitală ușoară sau stresul pot provoca o erecție chiar și fără prezența stimulării sexuale. Bărbații pot avea erecții chiar și în situații sexuale traumatice, dureroase, din frică sau intimidare, mai ales dacă persoana este mai în vârstă sau este o persoană de autoritate. Răspunsul erectil masculin este involuntar, pentru a avea o erecție este nevoie doar de stimulare mecanică fără implicarea conștientului. Prin urmare, o erecție nu înseamnă că omul este de acord;
- d) dacă s-ar fi luptat, nu ar fi fost violată. Adevărul este că în raport cu bărbații, femeile nu dețin o forță egală. Multe dintre ele nu știu să se apere. Mulți agresori folosesc arme ca să le amenințe și să le brutalizeze. Viața le este pusă, de multe ori, în pericol dacă nu colaborează. Femeile nu sunt dispuse să rănească pe celălalt, mai ales când agresorul este o persoană cunoscută;
- e) consimțământul pentru sărutări, mângâieri etc. constituie consimțământul pentru actul sexual;
- f) femeile care sunt violate merită adesea, mai ales dacă au intrat în casa unui bărbat sau au urcat în mașina lui, astfel de acțiuni indică consimțământul pentru sex;

-
- g) victimele care consumă alcool sau utilizează droguri se cer a fi violate. Adevărul este că în cazul în care o persoană este în stare de inconștiență sau alcoolul sau drogurile afectează judecata lor, ea nu este în măsură să își dea consimțământul. Cu toate acestea, adesea există un dublu standard între bărbați și femei în ceea ce privește consumul de alcool sau droguri. Atunci când o femeie a consumat alcool sau a folosit droguri, ea este adesea acuzată de victimizarea sa, însă comportamentul făptașului este scuzat sau justificat deoarece el a fost „sub influența” și, prin urmare, nu putea să-și controleze comportamentul;
- h) când o femeie spune „nu”, deseori ea are în vedere „da”. Abordarea acestui mit este bazată pe interpretarea eronată a sexualității și consimțământului, dezvoltate într-un mediu în care persistă cultura violenței în bază de masculinitate sportivă și inegalitatea între femei și bărbați. Consimțământul sexual este o problemă foarte delicată, pentru că fiecare persoană are dreptul de a se răzgândi în ce privește actul sexual în orice moment al contactului sexual.

SECȚIUNEA A 5-A

Cultura violului

Expresia „cultura violului” a apărut pentru prima dată în Statele Unite în timpul celui de-al doilea val al mișcării feministe. În anii 1970, feministele începuseră să se angajeze în eforturi de sensibilizare pentru a educa publicul despre frecvența violului întrucât majoritatea americanilor presupuneau că violul, incestul și violența domestică împotriva femeilor erau întâmplări rare.

Cultura violului este un concept sociologic folosit pentru a descrie un set de comportamente, norme, practici și atitudini comune, dominante și omniprezente într-o societate care susține, admite, normalizează, încurajează și/sau chiar justifică violența sexuală și alte forme de violențe împotriva femeilor și altor persoane.

Ideea unei culturi a violului a fost una dintre manifestările extreme ale sexismului¹³ și misoginiei¹⁴ normalizate în societate.

Comportamentele asociate în mod obișnuit cu cultura violului includ:

- acuzarea și blamarea victimei, aceasta fiind considerată culpabilă pentru viol;
- banalizarea și/sau negarea violului, presupunând că violența sexuală este un fapt inevitabil din viață;
- refuzul de a recunoaște prejudiciul cauzat de violența sexuală;
- normalizarea și acceptarea violului datorită atitudinilor din societate față de gen și sexualitate, violența împotriva femeilor fiind trecută cu vederea și prezentată ca o normalitate;
- obiectivarea sexuală, prin adoptarea atitudinilor în care partenerul este redus la un instrument/obiect de plăcere sexuală sau erotică, indiferent de modul în care se simte;
- victimizarea anumitor grupe de persoane din societate, răspândindu-se convingerile că violența este acceptabilă față de anumite grupe de persoane (copii, femei, minorități sexuale);
- depersonalizarea agresorului, prin refuzul de a focusa atenția la personalitatea agresorului atunci când se discută despre actul de violență sexuală;
- romantizarea agresiunii prin transmiterea stereotipului că în relații romantice este normal/acceptabil ca partenerul să fie „cucerit” și „dobândit”, ignorarea refuzului, etc.

Ca rezultat se încurajează agresiunea sexuală masculină și violența împotriva femeilor, femeile în continuu se simt „amenințate”, începând de la observații sexuale, atingeri cu tentă sexuală și până la viol.

¹³ Diverse glume sexiste care umilesc sexul feminin aduc lipsă de respect față de femei și indiferența însoțitoare față de bunăstarea lor, ceea ce duce în cele din urmă la faptul că insultarea lor cu un cuvânt sau acțiune, precum și viol, par acceptabile

¹⁴ Misoginia (din grecescul *μίσος* (misos, “ură”) + *γυνή* (gunê, “femeie”) sau misoginismul este o atitudine de ostilitate sau de dispreț față de femei. Deși în general este o atitudine care este manifestată de bărbați, există și femei misogine. Misoginia este un fenomen social, fiind studiat ca un element de psihologie socială. El poate fi determinat și de o teamă de femei

SECȚIUNEA 6-A

Consimțământul

Un model de răspuns la cultura violului a intervenit cultura consimțământului care se manifestă prin două concepte binare „Nu înseamnă Nu” și „Da înseamnă Da”.

Conceptul „Nu înseamnă Nu” a fost creat de către Federația Studenților din Canada în anii 1990 cu scopul de a informa studenții despre fenomenul „violenței sexuale, activitățile sexuale forțate și întâlnirile forțate” și reducerea incidenței acestor probleme¹⁵.

Scopul principal al campaniei a fost de a introduce o abordare de toleranță zero față de violența și hărțuirea sexuală și de a educa elevii cu privire la aceste probleme.

„Nu înseamnă Nu” din perspectiva consimțământului pentru a întreține un raport sexual se rezumă la faptul că pentru ca o persoană să înceteze acțiunile sale asupra celeilalte persoane, este suficient refuzul verbal. Continuarea acționării (atingeri nedorite, fraze indecente, etc.) contrar dorinței persoanei se califică drept acte de violență sexuală.

Această abordare a fost analizată critic deoarece nu ia în calcul situațiile în care unele persoane nu pot spune „nu”, și anume: dacă sunt inconștiente, se află în stare de ebrietate sau se confruntă cu amenințări sau constrângeri, problema constrângerii fiind deosebit de importantă în cazurile în care există un dezechilibru de putere între două persoane în contact sexual¹⁶.

Prin urmare, principiul „Nu înseamnă Nu” a fost schimbat în principiul „Da înseamnă Da”¹⁷, consimțământul afirmativ, pentru a se asigura că oamenii nu sunt abuzați sexual din cauza că nu spun „nu” sau că nu opun rezistență. Această formulă a dat posibilitatea de a cuprinde nu doar influențele fizice asupra victimei, dar și cele psihice.

Consimțământul în calitate de noțiune juridică se regăsește în art.36 din Convenția Consiliului Europei pentru prevenirea și

¹⁵ A inclus cercetări privind violența sexuală și producerea și distribuirea de insigne, autocollante, postere și cărți poștale și alte informații).

¹⁶ Cele mai dese cauze în care victima nu poate spune psihologice: a fost amenințată cu viață sau cu vătămarea integrității corporale a sănătății, este încrezută în propria lipsa de putere, dependența față de agresor, etc.

¹⁷ Abordarea „da înseamnă da” – reprezintă decizie afirmativă, de comun acord, lipsită de ambiguitate și conștientă a fiecărui participant de a se angaja într-o activitate sexuală consensuală. Acțiunile/interacțiunile sunt considerate acceptabile doar atunci când toți participanții și-au exprimat consimțământul explicit și informat cu conținutul și forma acestora.

combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) „Consimțământul trebuie dat voluntar, ca rezultat al liberului arbitru al persoanei, evaluat în contextul circumstanțelor înconjurătoare”.

Lipsa consimțământului de a te implica în activitate sexuală reprezintă infracțiune. Această abordare, urmare a Tribunalului Internațional asupra Iugoslaviei a fost recunoscută ca fiind de bază în ceea ce privește constatarea infracțiunii de viol¹⁸.

În conformitate cu standardele internaționale, lipsa consimțământului nu presupune și nu impune exprimarea refuzului expres prin negare cu cuvântul „nu”, ci mai degrabă reprezintă o analiză în ansamblu a tuturor circumstanțelor în vederea constatării situațiilor dacă victima se afla în imposibilitate sau incapacitate de a consimți activitățile sexuale.

De asemenea, opunerea de rezistență sau prezența dovezilor fizice a abuzului sexual nu reprezintă elementele cheie în ceea ce privește calificarea faptei drept violență sexuală. De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cauzele M.C. v. Bulgaria și E.B v. România a constatat că „orice abordare rigidă a urmăririi penale a infracțiunilor sexuale, cum ar fi solicitarea de probe privind opunerea de rezistență fizică în toate circumstanțele, riscă să lase nepe-depsite anumite tipuri de viol și, prin urmare, să periclitizeze protecția eficientă a autonomiei sexuale a individului. În conformitate cu nor-mele și tendințele actuale în materie, trebuie să se considere că obligațiile pozitive ce revin statelor membre în temeiul art. 3 și 8 din Convenție impun incriminarea și urmărirea penală eficientă a orică-rui act sexual neconsimțit, inclusiv în absența opunerii de rezistență fizică din partea victimei.”¹⁹

Prin urmare, în scopul calificării corecte a acțiunilor de violență sexuală, este important de a înțelege ce este consimțământul, cum acesta se poate manifesta și care sunt circumstanțele care-l pot vicia.

¹⁸ A/HRC/47/26: Rape as a grave, systematic and widespread human rights violation, a crime and a manifestation of gender-based violence against women and girls, and its prevention Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, 19 April 2021, pct.47-58;

¹⁹ E.B. v. Romania, Cererea nr.49089/10, (ECHR, 19 March 2019), pct. 56; M.C. v. Bulgaria, Cererea nr.39272/98, (ECHR, 4 December 2003), pct. 143, 156-158, 166;)

1. Forma de manifestare a consimțământului

Consimțământul se poate exprima verbal sau nonverbal:

- a) consimțământul verbal (prin cuvinte) presupune exprimarea verbală a acordului sau refuzului de a se implica într-un act sexual;
- b) consimțământul nonverbal (prin acțiuni) este evaluat în baza semnelor, indicilor pozitive care indică faptul că persoana este un participant activ la orice ce se întâmplă și/sau încurajează prima persoană la activitățile ce se întâmplă²⁰.

2. Validitatea consimțământului

Pentru ca consimțământul să fie valid, persoana care îl acordă trebuie să poată face și exprima voluntar o alegere liberă și informată, în cunoștință de cauză, fără a i se impune presiuni.

Astfel, consimțământul pentru actul sexual trebuie să fie:

- voluntar – persoana acționează de bună voie, nesilit, fără a fi aplicate constrângeri fizice sau psihice;
- liber – persoanele trebuie să dorească actul sexual și fiecare din ele poate decide oricând să se oprească;
- informat – înainte de a întreprinde orice acțiune care afectează limitele personale ale unei persoane, trebuie să afle ce aceasta își dorește și dacă dorește. Persoana trebuie să cunoască în ce raport/acțiuni se angajează;
- conștient – își dă seama de acțiunile în care se angajează, semnificația lor și le dorește în mod conștient.

Principiile consimțământului valid:

- orice act sexual trebuie consimțit;
- consimțământul nu trebuie obținut sub constrângere, amenințări, violență, etc.;
- consimțământul se aplică oricărui tip de activitate sexuală, nu doar actului sexual;
- consimțământul afirmativ poate fi limitat: „da” nu întotdeauna înseamnă „da” și „da” nu înseamnă „da” la tot;
- „nu” înseamnă „nu”;
- absența lui „da” înseamnă și „nu”;

²⁰ Consimțământul verbal este cea mai bună metodă, deoarece ambii participanți pot indica în mod clar ce doresc, pot pune întrebări și pot solicita clarificări; în schimb, consimțământul nonverbal poate să nu fie clar, întrucât oamenii au înțelegeri diferite despre gesturi și indicii nonverbale, ceea ce poate duce la ambiguitate și neînțelegere;

- o persoană poate spune în continuare „nu” după un „da” inițial. Consimțământul poate fi revocat în orice moment și nimeni nu este obligat să-și facă scuze pentru asta;
- o expresie a lipsei consimțământului prin cuvinte sau conduită înseamnă că nu există consimțământ;
- lipsa rezistenței verbale sau fizice nu constituie consimțământ;
- relațiile anterioare nu reprezintă consimțământ permanent pentru viitor;
- îmbrăcămintea, machiajul, aflarea într-un loc anume, etc. nu constituie consimțământ;
- consimțământul este solicitat la toate nivelurile de intimitate sexuală, indiferent de relația dintre părți, experiența sexuală anterioară sau activitatea curentă.

3. Analiza consimțământului din punct de vedere a infracțiunilor privind viața sexuală se efectuează în baza a câteva elemente esențiale.

Pentru început, consimțământul urmează a fi analizat din punct de vedere a *dinamicii*, adică să existe la început și pe tot parcursul desfășurării actelor sexuale. În cazul în care inițial s-a acceptat un act sexual cu un anumit conținut, dar în timpul desfășurării intervin elemente noi neagreate față de care victima îți exprimă dezacordul, aceste elemente urmează a fi analizate prin prisma elementelor componente ale infracțiunii.

Un alt element este *vârsta victimei, maturitatea și capacitatea acesteia de a înțelege ce se întâmplă*. Legea stabilește care este vârsta consimțământului, astfel este important de a stabili câți ani avea victima la momentul desfășurării acțiunilor cu caracter sexual.

Starea psihică și psihologică a victimei la fel pot sta la baza determinării dacă a avut loc exprimarea consimțământului în mod liber și voluntar. Unele dezabilități mintale fac imposibilă acceptarea activității sexuale, iar unele circumstanțe, tulburări psihologice pot afecta persoana de a-și exprima voința. Astfel este necesar de a stabili dacă victima suferea la acel moment de boală psihică sau tulburare psihologică care îi putea afecta capacitatea de deliberare și de a înțelege natura faptelor.

Următorul element care urmează a fi luat în calcul de către organul de urmărire penală la examinarea consimțământului este *starea fizică a victimei*, întrucât unele dezabilități fizice pot determina incapacitatea victimei de a-și manifesta consimțământul.

Condițiile în care au loc interacțiunile, cum ar fi consumul de alcool, de droguri, a unor medicamente cu efecte sedative, stare de inconștiență, etc. viciază capacitatea victimei de a-și exprima consimțământul, deci obligatoriu urmează a fi examinate prin prisma exprimării consimțământului.

Dacă victima nu a spus în mod explicit „nu” sau nu a opus rezistență, este important de a analiza cauza neexprimării refuzului sau lipsei de rezistență fizică. Mai mult ca atât, este important de reținut că, participarea aparent activă a victimei la actul sexual sau orice reacție fiziologică, nu se echivalează automat cu participarea voluntară și care ar indica că există consimțământ. Victima din cauza fricii că situația ar putea escalada sau încrederii că opunerea de rezistență activă ar putea provoca un comportament și mai violent din partea făptuitorului, poate să nu opună rezistență sau chiar să comunie prietenos cu făptuitorul.

În această ordine de idei, *contextul și istoricul relației dintre victimă și presupusul făptuitor* este deosebit de relevant în cazurile comiterii infracțiunilor privind viața sexuală între persoane cunoscute sau între parteneri intimi, soți, concubini și se referă la analiza consimțământul prin prisma circumstanțelor care au precedat momentul producerii actului sexual sau care au avut loc anterior, inclusiv în mod sistematic (violență fizică, psihologică, economică, neglijență, etc.).

La această categorie, se poate de atribuit și *poziția de încredere/autoritate sau relațiile de dependență care există între victimă și făptuitor*. Statutul social sau politic al presupusului făptuitor poate să determine victima să creadă că ea nu poate refuza actul sexual. La fel, orice formă de dependență plasează victima în stare de vulnerabilitate față de deciziile făptuitorului și creează impedimente de a-și exprima consimțământul valid.

Din aceste elemente de analiză a consimțământului se constată semnele de bază ale consimțământului viciat, care este definit în art.132² alin.(3) din Codul penal „Se consideră neconsimțit actul sexual sau acțiunea cu caracter sexual care este însoțită de o constrângere fizică sau psihică, aplicată victimei ori altei persoane, sau în care se profită de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința.”.

Astfel, se disting patru grupe de semne care caracterizează un consimțământ viciat, și anume:

- a) constrângerea fizică – utilizarea forței fizice, aplicarea armei și/sau altor obiecte în calitate de armă;

- b) constrângere psihică – amenințări privind aplicarea forței fizice sau a armei asupra victimei sau altei persoane, aplicarea în trecut a actelor de violență fizică, frica; manipularea cu deciziile victimei să se simtă că este prea târziu să spună „nu” sau obligată să întrețină sex („obligații maritale”), amenințarea cu ruperea relației, amenințarea cu dezvăluirea informațiilor private (orientarea sexuală, statutul HIV sau statutul de imigrare,) sau plasarea de fotografii intime în mediul online ori pe rețele sociale mass-media, izolare, etc.;
- c) profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra – minoratul, dezabilitați fizice, victima se află în etate, etc.;
- d) profitarea de imposibilitatea persoanei de a-și exprima voința – starea de ebrietate alcoolică sau narcotică a victimei, starea de inconștiență a victimei, somnul, dezabilitatea mintală a victimei, alte stări care plasează victima în stare de vulnerabilitate față de făptuitor, stări de dependență față de făptuitor, imobilitatea tonică.

SECȚIUNEA 7-A

Imobilitatea tonică

În natură există trei reacții ale ființei vii la un stimul extern, care îi pune în pericol viața și sănătatea, și anume: lupta, fuga/zbor și frică/îngheț²¹. Aceste reacții au drept scop protecția de daune ulterioare și supraviețuirea unei situații periculoase. Fiecare persoană reacționează diferit, în funcție de personalitatea sa, circumstanțele care au loc, factorii externi, etc.

²¹ În ultima perioadă de timp, în contextul agresiunii sexuale, s-a constatat că victima poate manifesta 5 reacții de răspuns, și anume: lupta, fuga/zborul, înghețul, Flop și prietenia. Acestea mai sunt cunoscute și sub denumirea de 5F'S in Trauma: Fight, Flight, Freeze, Flop and Friend.

- lupta (Fight) - opunerea de rezistență, înlăturarea prin forță a pericolului, ripostare;
- fuga, sau zborul (Flight) - întreprinderea acțiunilor în vederea distanțării fizice față de agresor, pericol prin alergare, ascundere, etc;
- îngheț sau imobilitate tonică (Freeze) – lipsa de reacții, răspuns din cauza paraliziei corpului. Animalele îngheață adesea pentru a evita luptele și potențialul rău sau pentru a „juca mort” și, astfel, evita să fie văzuți și mâncați de prădători;
- relaxare totală a corpului (Flop) – similar cu înghețarea, dar în loc să se înlătore și să devină rigid, corpul se relaxează, merge alinat (mușchii se dezlănțuiesc, corpul merge floppy). Această reacție automată poate reduce durerea fizică a ceea ce se întâmplă, memoria poate să se oprească pentru a se proteja.
- prietenie - poate implica apelarea ajutorului și/sau încercarea de a „fi prieten” cu atacatorul în încercarea de a bloca, de a plasa sau de a negocia în scopul înlăturării pericolului, evitării unor consecințe, așteptării unei situații convenabile pentru a fugi, etc.

Răspunsul frică/îngheț este cunoscut sub denumirea de imobilitate tonică. Imobilitatea tonică este un răspuns natural de înghețare care se declanșează atunci când cineva crede că nu este nici capabil să scape de o situație periculoasă (răspunsul de zbor) și nici nu este capabil să-și depășească agresorul (răspunsul de luptă). În loc să fugă sau să lupte cu agresorul său, persoana înfricoșată va răspunde prin înghețare datorita imobilității tonice²².

Caracteristicile imobilității tonice:

- corpul este incapabil să se miște și refuză să se miște, mâinile și picioarele nu reacționează și nu-i permite victimei să fugă către un loc sigur;
- este un mecanism de supraviețuire instinctiv, apare automat și în afara controlului victimei;
- reprezintă o reacție automată la stres și frică, nu constituie o opțiune a victimei;
- victima poate leșina, pierde cunoștința, declară că îi era somn, sau că s-a simțit ca o „păpușă de cârpă” în timp ce făptuitorul făcea ce dorea;
- victima se poate autoînvinui de faptul că nu a fost capabilă să opună rezistență;
- victima se confruntă cu perioade intermitente de închidere a ochilor, privire fixă, nefocalizată, tremurături parkinsoniene la nivelul extremităților, comportament vocal suprimat;
- lipsa de răspuns la stimularea dureroasă și, în unele cazuri, o senzație de amorțeală rece;
- imobilitatea fizică, rigiditatea musculară;
- nu perturbă memoria sau conștiința victimei.

Imobilitatea tonică este un mecanism de apărare caracteristic și pentru victimele violenței sexuale. Acesta era cunoscut anterior ca „paralizie indusă de viol”, fiind studiat încă din anii 1970. Prevalența imobilității tonice la victimele agresiunii sexuale este în mare măsură atribuită faptului că incidentele de agresiune sexuală încorporează elemente de frică, contact și constrângere. Fiecare dintre aceste elemente joacă un rol cheie în declanșarea răspunsului din partea victimelor agresiunii sexuale²³.

²² DePaul Journal of Eomen, Gender and the Law, Volume 8, articole 2, Tonic Immobility: The Fear-Freeze Response as a Forgotten Factor in Sexual Assault Laws, Moriah Schiewe)

²³ ibidem;

În cazurile de agresiune sexuală, imobilitatea tonică ar trebui tratată ca o dovadă a lipsei consimțământului, întrucât este un răspuns natural și involuntar care nu poate fi controlat de victimă, declanșându-se atunci când aceasta se confruntă cu o amenințare și nu poate nici să fugă, nici să lupte împotriva făptuitorului.

SECȚIUNEA 8-A

Probleme care decurg din miturile violului

Răspândirea miturilor violului în societate are consecințe negative, în special pentru victimă, care, de regulă, se confruntă cu multiple obstacole din punct de vedere legal, social, cultural sau economic. Stereotipurile din societate care blamează, de obicei, victima și nu agresorul, neîncrederea în persoanele care o înconjoară și în profesioniștii cu care interacționează, dependența de agresor sau frica insuflată de acesta, lipsa informațiilor unde trebuie să se adreseze în astfel de situații, nivelul redus de cunoștințe juridice, cultura violului, prejudecățile referitor la locul și rolul bărbatului și a femeii în societate, lipsa serviciilor specializate și de durată, lipsa serviciilor de prevenire la nivelul comunității, lipsa activităților de reintegrare în comunitate, etc. sunt niște elemente interdependente a unui cerc viciat.

Miturile legate de viol construiesc o aură de suspiciune în jurul victimei. Victima este privită cu neîncredere și, de multe ori, acuzată pe nedrept. Deși nevinovată, din cauza percepției sociale și a rușinii, victima ajunge ea însăși să creadă în aceste mituri și, în loc să îl denunțe pe agresor, îi găsește scuze, se învinovățește și tace.

La fel, miturile și prejudecățile referitoare la viol și victima violului modelează reacția sistemului de justiție, provocând un impact negativ asupra acestora întrucât stereotipurile pe care persoana le are față de anumite fenomene determină și reacțiile sale asupra acestor fenomene.

Este necesar ca profesioniștii din domeniul aplicării legii să depășească concepțiile greșite și stereotipurile despre viol.

Evaluările credibilității nu ar trebui să se concentreze pe comportamentul victimei înainte, în timpul și după violența sexuală, a ideilor despre modul în care „ar fi trebuit” aceasta să se comporte sau să acționeze în timpul agresiunii sexuale, întrucât acest fapt trece cu vederea violența sexuală și ignoră comportamentul făptuitorului,

Credibilitatea victimei trebuie luată în considerare exclusiv pe baza probelor și în afara propriilor presupuneri ce comportament

tipic ar putea fi abordat în anumite situații.

În calitate de profesioniști, ofițerii de urmărire penală trebuie să examineze obiectiv toate circumstanțele, în afara oricăror prejudecăți și percepții stereotipizate asupra agresiunii sexuale față de femei și bărbați.

În nici un caz acțiunile reprezentanților organului de urmărire penală nu trebuie să fie ghidate de stereotipuri și prejudecăți, de mituri ale violului și să determine retraumatizarea victimei violenței sexuale.

CAPITOLUL II

Cercetarea de către organul de
urmărire penală a cazurilor de
violență sexuală

SECȚIUNEA 1-A

Principiile de intervenție a organului de urmărire penală în cazurile de violență sexuală

Infraacțiunile ce atentează la inviolabilitatea sexuală a persoanei sunt prevăzute în art.171-175¹ din Codul penal.

Dat fiind faptul caracterului specific a acestei categorii de infracțiuni și a traumei prin care trece victima, față de organul de urmărire penală apar mai multe cerințe în ceea ce privește desfășurarea urmăririi penale.

Astfel, investigarea violenței sexuale trebuie să fie ghidată de următoarele principii, care stau la baza tuturor etapelor procesului penal, și anume:

- 1) nediscriminarea – victimele violenței sexuale vor fi tratate fără discriminare bazată, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență etnică, avere, naștere, stare civilă, statut educațional și socio-economic, dezabilitate sau oricare alt criteriu;
- 2) abordarea individuală și centrată pe victimă – drepturile și necesitățile victimelor violenței sexuale vor fi prioritare, fiind luate în considerație diverse riscuri, vulnerabilități, impactul acțiunilor și deciziilor întreprinse. În dependență de acestea, victima violenței sexuale este referită către servicii specializate disponibile;
- 3) siguranța și securitatea victimelor violenței sexuale – intervenția organului de urmărire penală va fi realizată astfel încât victimei să-i fie asigurat acces la servicii medicale, de sănătate și măsuri de protecție disponibile conform legislației în vigoare;
- 4) confidențialitate – toate informațiile despre victimă, inclusiv starea sănătății acesteia sunt păstrate confidențial la toate etapele de intervenție, cu excepțiile prevăzute de legislație. Victima trebuie să înțeleagă ce s-ar putea întâmpla cu informațiile pe care le împărtășesc în fiecare etapă a procesului penal și riscurile care apar pentru siguranța și securitatea acestora. Acest principiu presupune ca ofițerii de urmări-

re penală să protejeze informațiile despre caz, despre victima și să nu le divulge contrar cerințelor legislației în vigoare²⁴;

- 5) neadmiterea revictimizării – excluderea acțiunilor, comportamentelor din partea ofițerilor de urmărire penală care ar crea situații de victimizare repetată a victimei în contextul interacțiunii acesteia cu sistemul de justiție, cum ar fi: manifestarea neîncrederii, respingerea sesizării, supunerea audierilor repetate sau solicitarea trecerii testului poligraf, etc. Ofițerul de urmărire penală trebuie să fie conștient de posibilele aspecte negative pe care comportamentul și/sau acțiunile procesuale le pot avea asupra victimelor violenței sexuale, urmând să le evite și/sau să creeze circumstanțe care nu ar cauza daune suplimentare pentru victimele violenței sexuale;
- 6) asigurarea accesului la informații – ofițerul de urmărire penală urmează să adopte un comportament pro-activ și să informeze în mod clar victimele despre drepturile și garanțiile procesuale, măsurile de protecție disponibile, serviciile specializate disponibile, precum și despre evoluția cazului. Această activitate trebuie să se realizeze în mod sistematic, la timp, ofițerul de urmărire penală încredințându-se de faptul că victima a înțeles corect informațiile oferite.

SECȚIUNEA 2-A

Informațiile care urmează a fi administrate imediat după sesizarea despre un caz de violență sexuală

La primirea sesizării despre un caz de violență sexuală și la inițierea cercetărilor este important să se cunoască algoritmul informațiilor care trebuie acumulat pentru a realiza o investigație eficientă, și anume:

²⁴ În comunicare cu reprezentanții mass-media, vor oferi informații despre caz în următoarele condiții:

1. cu respectarea strictă a prevederilor art.212 din Cod de procedură penală;
2. asigurarea protecției identității victimei prin evitarea oferii informațiilor care ar permite identificarea victimei în comunitate (locul de naștere, locul de domiciliere, locul de muncă, instituția de învățământ frecventată, vârsta, relația cu făptuitorul, stările de vulnerabilitate, alte semne identificabile);
3. neoferirea detaliilor aferent aspectului fizic sau obiceiurilor de viață ale victimei care ar induce ideea că ea ar putea fi responsabilă de faptul că a fost agresată sexual;
4. folosirea vocabularului neutru, cât mai exact și succint asupra circumstanțelor cazului, excluderea detaliilor despre circumstanțele specifice.

1. stările de vulnerabilitate a victimei – circumstanțele care plasează victima în anumite categorii de vulnerabilitate (minor, persoană în etate, persoană cu dezabilități fizice sau psihice, dependență de alcool sau droguri, etc.), în vederea identificării riscurilor pentru viața și sănătatea acesteia, aplicarea măsurilor de protecție, stabilirea faptelor agravante, sesizarea autorităților competente, inițierea procedurilor speciale, etc.;
2. asistență medicală – imediat după sesizarea cazului este necesar de stabilit dacă victima are nevoie de asistență medicală și de întreprins acțiunile corespunzătoare. Îngrijirea medicală va avea întotdeauna prioritate față de examinarea medico-legală;
3. leziunile care i-au fost provocate victimei și, după caz, făptuitorului – este important ca orice răni să fie documentate la scurt timp după ce au fost provocate, fiind relevante pentru a demonstra metoda de constrângere și pentru calificarea faptei. De altfel, natura de creare a leziunilor, precum și forța, intensitatea și durata de manifestare a actelor de violență fizică sunt relevante pentru a demonstra că infracțiunea a fost comisă cu deosebită cruzime sau din motive sadice;
4. consumul de alcool sau droguri – consumul de substanțe aditive determină incapacitatea victimei de a-și exprima voința și reprezintă unul din elementele de analiză a consimțământului. La aceasta se referă și faptul dacă alcoolul a fost consumat în mod benevol sau forțat. În aceste cazuri, victima este îndreptată pentru testare alcoolscoptică în vederea documentării stării de incapacitate de a exprima voința;
5. utilizarea sau amenințarea cu folosirea armei – dacă la comiterea infracțiunii a fost folosită armă, aceasta trebuie să fie localizată, scoasă din circuitul civil și folosită ca probă;
6. bariere de comunicare – dacă victima nu înțelege limba în care se desfășoară procesul penal în mod obligatoriu se solicită prezența unui interpret pentru a se asigura că informațiile sunt înțelese și partajate în mod adecvat, că este pe deplin informată despre drepturi și să se asigure că poate accesa cele mai adecvate servicii de asistență;

7. informații despre făptuitor – este necesar de a stabili dacă este un singur făptuitor sau a avut loc viol în grup, dacă victima cunoaște cine e acesta, în ce relații sunt, datele personale, dacă deține armă de foc, are antecedente penale, etc. Aceste elemente sunt relevante atât din punct de vedere a asigurării protecției victimei, cât și a siguranței pentru polițiști care urmează să rețină făptuitorul, inclusiv pentru calificarea faptei și stabilirea circumstanțelor agravante.

SECȚIUNEA 3-A

Sesizarea

Sesizarea despre comiterea infracțiunilor privind viața sexuală are loc în baza condițiilor generale, și anume: plângere, denunț, autodenunț, procesul-verbal de constatare a infracțiunii întocmit de către organul de constatare sau în baza autosesizării organului de urmărire penală.

Ofițerul de urmărire penală la primirea plângerii cu privire la infracțiunile privind viața sexuală va da dovadă de un comportament lipsit de prejudecăți, bazat pe principii de obiectivitate, imparțialitate, profesionism, manifestând grijă și atenție față de victimă.

Ofițerul de urmărire penală din cadrul grupului operativ de urmărire penală, deplasându-se la fața locului unde a fost comisă o infracțiune privind viața sexuală, stabilind că există o bănuială rezonabilă că a fost comisă o infracțiune, mai întâi, va primi personal plângerea sau denunțul cu privire la infracțiune, întocmind despre aceasta un proces-verbal, în forma stabilită de art. 262 Cod procedură penală, sau după caz, se va autosesiza în limitele legii.

Ulterior, după recepționarea sesizării cu privire la infracțiunea comisă, ofițerul de urmărire penală imediat va informa despre aceasta Serviciul de gardă, dispunând înregistrarea acesteia și numai după sau concomitent cu înregistrarea sesizării în Registrul nr.1, va efectua cercetarea la fața locului. Ofițerul de urmărire penală nu este în drept să efectueze cercetarea la fața locului în lipsa sesizării cu privire la infracțiune.²⁵

La această etapă este important ca victimei să-i fie adus la cunoștință dreptul său de a beneficia de asistență juridică garanta-

²⁵ A se vedea Capitolul IX, Secțiunea 4 din Ordinul șefului IGP nr.138/2013 „Privind aprobarea instrucțiunilor referitoare la organizarea activității de urmărire penală în cadrul Inspectoratului General al Poliției al MA

tă de stat de urgență.²⁶ În cazul în care victima dorește să fie asistată de un avocat din oficiu, ofițerul de urmărire penală va acționa în conformitate cu prevederile Secțiunii 6-a din Capitolul V a Ordinului șefului IGP nr.417/2022 „Cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard privind asigurarea dreptului la apărător în procesul penal”.

Dacă victima infracțiunilor de violență sexuală s-a adresat la poliție imediat după comiterea faptei și aceasta se află în stare de ebrietate, obligatoriu se va dispune examinarea medicală în vederea stabilirii gradului de ebrietate, întru cât aflarea victimei în stare de ebrietate poate fi considerată ca condiție de imposibilitate a acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința la momentul comiterii violului.

SECȚIUNEA 4-A

Intervenția inițială, acțiunile inițiale

Intervenția în cazurile de violență sexuală este important să se asigure în corespundere cu tehnicile bazate pe probe, pe informațiile referitoare la traumă, pe abordarea centrată pe victimă și axată pe făptuitor. Aceste tehnici înseamnă realizarea procedurilor și practicilor care reduc retraumatizarea victimei violenței sexuale asociată cu interacțiunea acesteia cu sistemul de justiție, prin recunoașterea prezenței simptomelor traumei și a rolului pe care l-a avut trauma în viața ei.

Abordarea centrată pe victimă este definită ca fiind concentrarea sistematică asupra nevoilor și preocupărilor victimei pentru a-i asigura acesteia servicii oferite cu compasiune și afecțiune, într-o manieră lipsită de prejudecăți. O abordare bazată pe informațiile referitoare la traumă are în vedere aspectele legate de impactul traumei și de siguranță a victimei.

Obiectivul practicilor bazate pe probe, pe informațiile referitoare la traumă și centrate pe victimă reprezintă evitarea victimizării secundare prin descrierea agresiunii de mai multe ori, din cauza că aceasta este dificilă din punct de vedere emoțional și, de regulă, apare într-un mod dezorganizat, ceea ce poate conduce la suspiciuni. De asemenea, reacția autorităților și modul în care acționează pot agrava trauma deja existentă, ceea ce într-un final, poate determina reticența victimei de a continua și coopera cu organul de ur-

²⁶ Ordinul șefului IGP nr.417/2022 Cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard privind asigurarea dreptului la apărător în procesul penal, pct.23; Legea 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, art.28 alin.(1);

mărire penală. Reacția autorităților de aplicare a legii poate afecta în mod direct capacitatea victimei de vindecare, precum și disponibilitatea acesteia de a participa la cercetarea efectuată de organele de aplicare a legii.

Reieșind din acestea, se identifică câteva principii de îngrijire, și anume:

- a) siguranță – asigurarea securității fizice și emoționale;
- b) încredere – maximizarea nivelului de încredere prin stabilirea clară a sarcinilor și prin menținerea unor limite adecvate;
- c) alegere – stabilirea priorităților în ceea ce privește opțiunile și deciziile, sprijinind controlul victimei asupra propriei vindecări;
- d) colaborare – împărțirea puterii;
- e) emancipare – identificarea punctelor forte și stabilirea priorităților cu privire la formarea abilităților care promovează vindecarea și dezvoltarea victimei;
- f) competența culturală – sensibilitate față de rolul culturii în cadrul experiențelor trăite și al procesului de decizie.

Ofițerii de urmărire penală au un rol însemnat în ceea ce privește dispunerea victimei de a participa la investigație cât și capacitatea acesteia de a face față efectelor emoționale și psihologice ale infracțiunii.

Astfel, la cercetarea cazului, în fața ofițerului de urmărire penală apar mai multe sarcini îndreptate atât la colectarea probelor, identificarea și reținerea bănuțului, cât și asigurarea protecției și siguranței victimei.

În ceea ce privește cercetarea inițială a cazurilor de violență sexuală și colectarea probelor, ofițerul de urmărire penală:

- se va deplasa cât mai curând posibil la locul comiterii faptei sau la locul aflării victimei infracțiunii;
- va primi plângerea, după caz se va autosesiza, și va înregistra informația în Registrul nr.1, conform cerințelor Ordinului interdepartamental nr.121/254/286-0/95 din 18.07.2008 „Cu privire la evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni”;
- va asigura ca victima să nu fie interogată de alți polițiști. Contactul inițial al victimei are un efect direct asupra formării încrederii acesteia în sistemul de justiție penală și poate afecta decizia de a coopera în continuare;

- va asigura paza locului comiterii infracțiunii;
- va organiza și efectua cercetarea locului infracțiunii în conformitate cu cerințele legale, după caz, solicitând intervenția specialiștilor din diverse domenii și a tehnicii specializate;
- va fixa în procesul-verbal de cercetare la fața locului dovezi de deteriorare a proprietății sau a mobilierului răsturnat;
- va fixa în procesul-verbal de cercetare la fața locului dovezi ale consumului de alcool, droguri (numărul de sticle, tipul de alcool, volumul de alcool lipsă din volumul total de alcool din sticlă, numărul de pahare, etc);
- va asigura păstrarea probelor care se află pe corpul victimei, explicându-i cât este de important să nu să spele, să nu bea apă, să consume mâncare, să nu schimbe hainele, etc;
- va evalua necesitățile victimei din punct de vedere medical (are dureri, leziuni care îi pun în pericol viața și sănătatea, etc.) și va întreprinde măsurile corespunzătoare privind acordarea primului ajutor medical nemijlocit de către polițiști la fața locului, după caz, va solicita, prin intermediul Serviciului național unic pentru apelurile de urgență 112, acordarea asistenței medicale de urgență;
- va evalua necesitățile victimei din punct de vedere fiziologic (îmbrăcăminte, mâncare, apă, etc.) și, după caz, în limitele posibilității, va întreprinde măsurile corespunzătoare;
- va evalua starea emoțională a victimei și necesitatea de a fi referită către servicii specializate, după caz, va solicita intervenția unui psiholog;
- va audia victima – audierea inițială, reieșind din specificul traumei, se va axa primordial pe constatarea circumstanțelor comiterii faptei astfel încât să se poată organiza cercetarea locului infracțiunii, identificarea martorilor, ridicarea urmelor, administrarea probelor, identificarea și reținerea bănuitului, etc; În cadrul discuției sau audierii inițiale, ofițerul de urmărire penală îi va explica faptul că acest prim interviu are caracter preliminar și că nu urmărește să includă orice detaliu posibil. În cadrul audierii se va axa pe formele și modul de penetrare, metodele de constrângere, relația pe care o are cu făptuitorul, datele de identitate a acestuia, cum a ajuns la locul comiterii infracțiunii, dacă și-a schimbat hainele, a întreprins alte acțiuni care ar putea nimici urmele biologice (s-a spălat,

a băut, a mâncat, s-a șters, etc.), unde se pot găsi urme ale infracțiunii, etc.;²⁷

- va elibera victimei ordonanța de dispunere a expertizei medico-legale;
- va asigura însoțirea victimei la secția teritorială a Centrului de Medicină Legală sau, după caz, la instituția medicală spitalicească pentru examinare medicală și ridicarea urmelor infracțiunii;
- va solicita, după caz, asigura prezența expertului medico-legal în instituția medicală spitalicească unde se află victima în vederea efectuării, la necesitate, de către medicul-legist împreună cu medicul specialist, examinarea victimei și prelevarea urmelor infracțiunii;
- va asigura transportarea victimei pentru examinare medicală, medico-legală, și acordarea îngrijirilor medicale;
- dacă bănuitul este reținut în scurt timp după comiterea infracțiunii, va dispune examinarea medicală, medico-legală și alcoolscopică (dacă se află în stare de ebrietate alcoolică și/sau narcotică)²⁸;
- va îndrepta victima la spital pentru examinare alcoolscopică în cazul în care la momentul comiterii infracțiunii și intervenției poliției se afla sub influența alcoolului și/sau drogurilor;
- va dispune organelor de constatare, de investigații stabilirea martorilor, identificarea bănuitalui, dacă în apropiere sau posibilul traseu al victimei și/sau bănuitalui sunt camere video;
- va stabili locul aflării hainelor, obiectelor (prezervativ, șervețele, ștergar, pătură, etc.) ce aparțin victimei, bănuitalui sau se aflau la locul comiterii infracțiunii și care ar fi putut primi transfer de materiale biologice în vederea ridicării, inclusiv hainele în care victima și bănuitul se aflau la momentul comiterii infracțiunii și a celor în care s-au schimbat după comiterea infracțiunii.

Probele legate de violența sexuală trebuie colectate indiferent de activitățile post-agresiune ale victimei și/sau bănuitalui (duș, urinare, baie, activitate sexuală, consumul de băuturi sau mâncare, etc.).

²⁷ Această etapă este realizată în funcție de circumstanțele cazului și poate fi evitată;

²⁸ Corpul victimei și suspectului sunt scene ale crimei: gura, degetele și organele genitale ale suspectului pot conține ADN-ul victimei; gura, degetele și organele genitale ale victimei pot conține ADN-ul suspectului;

În interacțiune cu victima, ofițerul de urmărire penală va da dovadă de intervenție promptă și de abilități necesare pentru gestionarea cazurilor de agresiune sexuală. Astfel, ofițerul de urmărire penală se va prezenta cine este și care este rolul său, după care va:

- comunica victimei că regretă cele întâmplate și că este aici pentru a stabili adevărul și a-i acorda asistență și protecție;
- manifesta interes față de bunăstarea acesteia;
- încerca să stabilească cu victima o relație de încredere;
- liniști victima, reduce anxietatea acesteia, la necesitate va solicita intervenția specialiștilor;
- informa victima despre serviciile de suport de care poate beneficia: asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică și despre condițiile generale de acordare a acestora;
- informa victima despre drepturile și garanțiile procesuale de care dispune conform legislației, și anume: să fie consultată de un avocat pe tot parcursul procesului penal; să fie asistată de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat; să fie însoțită de o persoană de încredere;
- manifesta înțelegere și răbdare, tratând victima cu respect și afecțiune pentru a reduce traumatizarea suplimentară și a o încuraja să coopereze;
- aduce la cunoștință victimei, într-un limbaj accesibil, dreptul de a fi asistată de un avocat din oficiu atât pentru etapa de depunere a plângerii, cât și pentru participare la audiere. Ofițerul de urmărire penală se va încredința că victima a înțeles drepturile sale;
- aduce la cunoștință victimei, într-un limbaj accesibil și empatic, că o eventuală apariție a sarcinii ar putea fi utilizată ca mijloc de demonstrare a vinovăției făptuitorului, fiind astfel important ca ea să comunice organului de urmărire penală despre apariția acesteia și decizia luată privind păstrarea/întreruperea sarcinii, pentru a se organiza, la momentul oportun, ridicarea mostrelor biologice necesare pentru stabilirea paternității;
- explica victimei etapele procesului penal, acțiunile care urmează a fi întreprinse, importanța acestora, cine sunt profesioniștii cu care va interacționa și care este rolul fiecăruia;
- explica victimei cu atenție importanța participării acesteia la acțiunile procesuale în vederea administrării probelor;

- acționa reieșind din înțelegerea traumei violenței sexuale și modului în care victima poate fi asistată eficient (nu există o reacție “normală” la violență sexuală, victimele pot prezenta o amplă varietate de emoții de la o stare de calm extrem până la isterie).

SECȚIUNEA 5-A

Cercetarea la fața locului și ridicarea urmelor biologice

Cercetarea la fața locului se va efectua cu respectarea prevederilor Ordinului șefului IGP nr.312/2022 cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard „Cercetarea la fața locului”.²⁹

Totodată, se va ține cont de specificul infracțiunilor privind viața sexuală și vor fi întreprinse acțiuni suplimentare la cercetarea la fața locului, în dependență de locul comiterii infracțiunii.

a) în cazul în care infracțiunea fost comisă pe deal, în fâșie forestieră, în stradă sau în alt loc deschis, atunci în procesul verbal de cercetare la fața locului se va descrie care este cea mai apropiată localitate sau care este cel mai apropiat loc până unde se puteau afla persoane la momentul comiterii infracțiunii, cu scopul de a stabili dacă victima putea fi văzută sau auzită.

La fel se vor fixa locurile de acces, caracterul solului la locul faptei și în preajmă, prezența urmelor de încălțăminte sau de vehicule. În procesul-verbal se va descrie starea solului, ierbii, tufarilor, bățătorirea și mototolirea lor, prezența pe scoarța copacilor și tufarilor la înălțimea de aproximativ 1 metru de la pământ a zgârieturilor proaspete care pot mărturisi despre luptă.

Pe lângă urme de încălțăminte pe teren pot fi găsite și urme rotunde apășate produse de coate și genunchii infractorului și care poartă asupra lor amprente de stofă, care dovedesc nu numai prezența infractorului la locul faptei, dar și efectuarea de către el a raportului sexual. Pe tufare, scoarță și crengile copacilor, iarbă pot fi găsite bucăți de stofă și ațe din hainele victimei și ale infractorului. La fel pot fi găsite urme de sânge, spermă, păr, șervețele și alte obiecte lăsate de către infractor, armă sau obiecte adaptate în calitate de armă, obiecte lăsate de către partea vătămată sau rupte de pe ea de către infractor.

²⁹ A se vedea Ordinul șefului IGP nr.312/2022 cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard „Cercetarea la fața locului”.

b) în cadrul examinării locului faptei în încăpere se fixează amplasarea altor încăperi, conexe cu cele examinate, grosimea pereților între ele, starea ferestrelor, ușilor și lacătelor, care este vederea din fereastră, ce poate fi văzut în odaie prin fereastră din stradă. Cu o deosebită atenție urmează a fi examinată mobila, starea ei și a altor obiecte aflate în încăpere, care pot oglindi și purta asupra lor semne ale luptei – mobilă răsturnată, obiecte aruncate pe podea, cearșafuri șifonate pe pat. Pe podea, paturi, pe cearșafuri, covoare, urmează de căutat urme de sânge, spermă, păr, obiecte cu care partea vătămată și infractorul au aplicat lovituri unul altuia.

c) la examinarea automobilului se atrage o deosebită atenție la circumstanțele care mărturisesc despre aflarea în vehicul a părții vătămate, obiectele lăsate de către ultima, nasturi rupți de pe haina victimei, păr. Se va examina salonul automobilului unde pot fi depistate urme de rimel, fond de ten, ruj, particule de sol, vegetație și alte substanțe aduse în automobil pe încălțăminte. Totodată, pe mașină pot fi găsite particule de sol și vegetație de la locul comiterii faptei.

În cadrul cercetării la fața locului vor fi ridicate, după caz, urme biologice, papilare, de dinți, de buze și urechi, după care vor fi ambalate și etichetate în corespundere cu Ordinul șefului IGP nr.412/2020³⁰.

În timpul efectuării cercetării la fața locului și ridicării urmelor de proveniență biologică, ofițerul de urmărire penală și specialistul-criminalist vor întreprinde toate măsurile ce exclud contaminarea urmelor biologice, respectând următoarele reguli:

- purtarea corectă a echipamentului personal de protecție;
- ridicarea urmelor fiecare separat;
- ambalarea și sigilarea urmelor imediat la fața locului, în ambalaje sterile separate;
- ridicarea urmelor cu instrumentar steril;
- consumabile (mănuși, bahile, tefon, etc.) utilizate pentru ridicarea urmelor/ micro-urmelor trebuie să fie sterile;

Urmele de la fața locului se vor ridica cu respectarea principiilor "relevanța în cauză" și "necesar și suficient", în funcție de tipul infracțiunii și informațiile existente la cauza penală.

Urmele de origine biologică pot fi formate din sânge, spermă, secreții vaginale, salivă, transpirație, urină, fecale. Totodată, această categorie de urme include părul, organe și țesuturi umane, oasele și fragmentele acestora.

³⁰ Ordinul șefului IGP nr.412/2020 cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard privind ambalarea, etichetarea și păstrarea mijloacelor materiale de probă.

Urmele de origine biologică se vor ridica în forma nativă cu obiectul purtător de urme. În cazul, în care nu este posibil de a ridica obiectul întreg, urma se ridică cu o parte a obiectului sau se ridică prin răzuire, sau transfer și în ultimul rând sunt efectuate spălături de pe obiect. La ridicarea urmelor prin metoda răzuirii și spălării este necesară ridicarea urmei de control.

Toate obiectele și urmele umede ridicate, înainte de ambalare sunt supuse uscării în depărtare de la surse de căldură și lumină solară directă, în incinte destinate acestui scop, la temperatura ambiantă. Utilizarea directă a surselor suplimentare de uscare este categoric interzisă.

Categoric este interzisă ambalarea urmelor/obiectelor de proveniența biologică în ambalaj din polietilenă.

În caz că au fost depistate urme de sperma/secreții vaginale depuse în/pe prezervativ în stare uscată, atunci va fi colectat prezervativul ca atare și pus în ambalaj.

Dacă în interiorul prezervativului se află spermă în stare lichidă, aceasta se extrage cu ajutorul unei seringi (fără ac) și se depune pe un tampon steril din bumbac care se usucă în condiții sterile la temperatura camerei, într-un recipient din material plastic sau din sticlă steril care se închide ermetic.

Prelevarea probelor vaginale se recomandă a fi făcută la cel mult 72 de ore de la data când a avut loc actul sexual. În cazul victimelor decedate, în cazuri particulare, spermatozoizii pot supraviețui mai mult de o săptămână.

În cazul în care victima indică că s-a autoapărat și i-a produs agresorului excoriații cu unghiile, se va preleva conținutul de sub unghii. Depozitul subunghial se va preleva cu un tampon steril care se umectează cu apă sterilă autoclavată, cu soluție alcoolică 75% sau cu ser fiziologic. Se pot preleva micro-urmele atât de pe partea interioară, cât și de pe cea exterioară a unghiilor cu ajutorul unui tampon umectat steril, prin frecare ușoară, evitându-se pe cât posibil contactul tamponului cu pielea; se trece ușor capătul din bumbac al acestuia peste zonele respective, astfel încât să se poată recolta majoritar celulele epiteliale permanente în stratul superficial și totodată să se realizeze o concentrare a micro-urmei într-o zonă cât mai mică a tamponului. Tamponul se usucă în condiții sterile, ferit de surse de căldură, de radiații solare sau de curenți de aer. După recoltarea materialului biologic reținut superficial pe suprafața exterioară și pe cea interioară a unghiilor, se trece la recoltarea depozitului subunghial, în măsura în care acest lucru este posibil, constituit din materie vizibilă, cu ajutorul unei spatule subțiri sau a unui bisturiu, detașându-se materia reținută

(depozitul) între unghii și piele direct pe suprafața unei hârtii curate. Depozitul fiecărui deget va fi tratat, ambalat și etichetat separat.

Firul de păr care a fost observat cu ochiul liber se va colecta cu grijă, folosind pensetă cu vârful plat, fără atingerea bulbului. Se va ambala în ambalaje cât mai mici (în plicuri mari firele de păr se pot pierde la deschidere, în urma fenomenului de electrizare), ideal ar fi în containere. Nu colectați probe folosind benzi adezive. Dacă se trimite la laborator firul de păr ca probă de referință, acesta trebuie recoltat prin smulgere.

La fața locului pot fi ridicate și celule epiteliale (urme de contact). Aceste tipuri de probe pot fi găsite pe cele mai variate suporturi, cum ar fi: pe haine, încălțăminte, mănuși, pălării, măști etc., pe arme folosite la comiterea faptei (cuțit, armă de foc, piatră etc.) pe piele (ex: pe pielea victimei), în vehicule (pe volan, schimbător de viteze etc.).

Dacă transportarea sau depunerea probelor biologice nu poate fi efectuată imediat, acestea se păstrează la frigider până la momentul predării către specialiștii din cadrul secțiilor biologie medico-legală sau laboratorul ADN.

Pe pachetele sau recipientele în care se află probele colectate se va nota data, ora colectării, tipul mostrei (ce este, de unde a fost prelevată), datele persoanei care a colectat și împachetat mostra.

SECȚIUNEA 6-A

Audierea victimei violenței sexuale

Audierea reprezintă una din acțiunile de bază în cazurile de violență sexuală, în special în situațiile în care victima se adresează peste o perioadă îndelungată de timp și nu pot fi administrate urme biologice sau alte probe care ar demonstra actul sexual și modalitatea de constrângere a voinței victimei.

Reieșind din faptul că culegerea de informații din declarațiile oferite de persoane reprezintă o activitate complexă, a cărei desfășurare necesită cunoștințe în domeniul psihologiei și a procesului de formare, păstrare și reproducere a declarațiilor, este important ca ofițerul de urmărire penală să combine eficient cerințele procesului penal cu principiile de intervenție în cazurile de violență se-

xuală, astfel ca să nu admită retraumatizarea victimei și să obțină volumul maxim de informații³¹.

Regulile generale procesuale legate de locul, timpul, durata și modul de audiere a victimei/părții vătămate sunt prevăzute în art.102, 105-107, 109-111, 113 și 115 din CPP și în Ordinul șefului IGP nr.107/2022 „Cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard „Audierea participanților în procesul penal”.

Astfel, locul audierii părții vătămate este biroul de serviciu al ofițerului de urmărire penală.³² În unele situații audierea victimei se poate efectua la locul aflării acesteia (la spital, la domiciliu, etc.) sau la sediul Sectorului de poliție unde aceasta își are domiciliul.³³

Cât privește timpul de audiere a victimei/părții vătămate, regula de bază este că această acțiune procesuală se efectuează în timpul zilei. În cazuri excepționale, audierea victimei poate fi realizată în timpul nopții, în procesul-verbal al audierii obligatoriu fiind fixate motivele recurgerii la audiere pe timp de noapte.³⁴

Durata audierii este prevăzută de art.107 al CPP. De altfel, durata neîntreruptă de audiere a părții vătămate nu poate depăși 4 ore, aceasta având dreptul la o pauză de maximum 20 de minute. Mai mult decât atât, durata generală de audiere, în aceeași zi, nu poate depăși 8 ore.³⁵

Pentru a realiza cu succes audierea, ofițerul de urmărire penală trebuie să o planifice corespunzător, și anume:

³¹ Mecanismul de recepție, prelucrare, memorare și reproducere variază de la o persoană la alta în raport cu dezvoltarea psihică, cu nivelul de cultură, cu profesia, cu mediul și condițiile în care a perceput faptele infracționale și împrejurările în care acestea au avut loc. Depozițiile persoanei se formează treptat, presupunând câteva etape (faze) succesive, și anume: A) percepția informațiilor; B) prelucrarea și memorarea informației percepute; C) reproducerea informației reținute.

³² Dacă inspectoratul de poliție este dotat cu camere de audiere a participanților procesului penal dotate cu sisteme de înregistrare audio-video a declarațiilor, este recomandabil vic-timile să fie audiate în aceste camere special amenajate.

³³ Ordinul șefului IGP nr.107/2022 „Cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard „Audierea participanților în procesul penal”.

³⁴ Legislația nu oferă explicații care ar fi acele cazuri excepționale, acest aspect fiind lăsat la discreția organului de urmărire penală, cu condiția ca în PV al acțiunii procesuale să fie explicat motivul. Cazurile excepționale ar putea fi interpretate implicit și prin prisma noțiunii de „*caz ce nu suferă amănare*” din art.6 pct. 6 CPP – pericolul real că se vor pierde sau distruge probele, că bănuitul sau învinuitul se poate ascunde în încăperea suspectată ori că se vor comite alte infracțiuni;

³⁵ Dacă audierea se întrerupe din cauza unor circumstanțe sau necesități fiziologice ale părții vătămate (persoana este în etate sau minor și are anumite necesități specifice, etc.), însă acest fapt nu împiedică desfășurarea în continuare a audierii, ofițerul de urmărire penală poate acorda o pauză scurtă. În situația în care inopinat apar circumstanțe care împiedică desfășurarea în continuare a audierii, acțiunea procesuală se suspendă, despre care fapt se menționează în procesul-verbal (ora suspendării, motivul, semnătura participanților), Ordinul șefului IGP nr.107/2020;

- să se familiarizeze cu informațiile de bază despre victimă: detalii despre situația ei personală și familială, mediul de acasă, caracteristicile individuale, prezența anumitor dezabilități mintale sau intelectuale;
- în funcție de particularitățile cazului și caracteristicile individuale ale victimei, să se consulte cu specialiști în domeniu (medici, profesori, psihologi, etc.);
- să identifice cele mai eficiente tehnici de comunicare;
- să pregătească eventuale întrebări, într-un mod corespunzător vârstei, particularităților individuale ale victimei;
- dacă victima a fost anterior audiată, ofițerul de urmărire penală va revizui și analiza amănunțit declarațiile existente în coroborare cu probele din dosar.

Modul de audiere a victimei/părții vătămate diferă în funcție de infracțiunea comisă. Legiuitorul a prevăzut mai multe aspecte deosebite pentru victima/partea vătămată a violenței sexuale. Această delimitare se bazează pe specificul infracțiunii comise și a traumei trăite de către victimă.

În cadrul audierii victimei pe cazurile de violență sexuală, este important să fie clarificate următoarele elemente și circumstanțe de bază:

- data, ora și locul infracțiunii;
- elementele infracțiunii;
- datele despre infractor, dacă se cunosc, de cât timp, descrierea trăsăturilor fizice, în special a celor particulare;
- detalii cu privire la comportamentul infractorului, incluzând orice schimbări ale acestuia înainte, în timpul și după agresiune;
- ce schimbare de comportament a făptuitorului a determinat-o pe victimă să schimbe ceva ce începuse ca o întrevedere consensuală într-un incident, care a implicat teama și/sau forța;
- dimensiunile și puterea infractorului comparativ cu cele ale victimei;
- contextul;
- modul de manifestare a constrângerii fizice: descrierea acțiunilor, armei sau obiectelor folosite în calitate de armă, loviturile aplicate, leziunile create;

- modul de manifestare a constrângerii psihice: acțiunile, amenințările (reale, percepute sau implicite), gesturile și alte comportamente folosite de către bănuț pentru a determina victima să fie de acord;
- prin ce se manifestă imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și expune voința, inclusiv consumul de alcool sau droguri (ce cantitate a consumat, la inițiativa cui, cum se simțea după consum, cum apreciază starea sa reieșind din cantitatea de alcool consumată, etc);
- modalitățile în care victima a spus “NU” atât verbal cât și non-verbal;
- leziunile infractorului și, în mod specific, cele provocate de victimă;
- unde și ce fel de urme pot fi găsite;
- ce acțiuni a întreprins făptuitorul după comiterea actului sexual.

Astfel, obiectul audierii în cazurile de violență sexuală reprezintă atât circumstanțele comiterii infracțiunii, modalitatea de constrângere și de viciere a consimțământului, cât și informațiile referitoare la orice temere și sentimente trăite de victimă.

Prin urmare, din partea ofițerului de urmărire penală se solicită deținerea cunoștințelor aferente traumei și aspectelor diferențiate de lucru cu aceste categorii de victime.

Ofițerii de urmărire penală trebui să cunoască și să înțeleagă că în cazurile actelor de violență sexuală:

1. Trauma nu afectează acuratețea memoriei, însă poate afecta organizarea memoriei traumatizate. Aceasta poate afecta capacitatea victimei de a relata evenimentele care au avut loc înainte, în cursul și după agresiune în ordine cronologică;
2. Memoria este fragmentată și pe măsură ce victima procesează trauma pot apărea lacune în memorie;
3. Dacă victima nu poate procesa trauma, reamintirea evenimentelor devine dificilă și are loc în timp, uneori câțiva ani mai târziu;
4. Conținutul memoriei va fi corect, este nevoie doar de timp și răbdare pentru ca amintirile să se lege.

Luând în considerare trauma trăită de către victimă, comportamentul reprezentanților organului de urmărire penală la fel va fi adaptat reieșind din următoarele aspecte:

- audierea trebuie realizată într-un mediu intim și confortabil, cel mai bine în spații special amenajate;
- nu se va judeca credibilitatea victimei reieșind din comportamentul acesteia, din cele relatate de ea sau din incapacitatea ei de a da o declarație clară, în ordine cronologică cu privire la agresiune. Un incident traumatizant afectează consolidarea și codificarea memoriei³⁶;
- victimei i se va oferi posibilitatea de a dormi cel puțin două cicluri de somn complete înainte de audierea detaliată, pentru a îmbunătăți capacitatea de a oferi informații complete referitoare la cele întâmplate³⁷;
- consolidarea încrederii/relației cu victima, astfel încât aceasta să se simtă în largul său, deschizându-se în timp pe măsură ce se declanșează amintirile;
- ofițerul de urmărire penală va da dovadă de răbdare și imparțialitate;
- nu se vor forța lucrurile pentru a obține o relatare exactă, în ordine cronologică, a ceea ce s-a întâmplat;

Persoana care re trăiește un stres și/sau traumă puternică are nevoia de a se simți în siguranță, iar încrederea reprezintă elementul central al acestei nevoi. Este de o importanță crucială ca ofițerul de urmărire penală, pe tot parcursul audierii și a procesului penal în ansamblu, să dea dovadă de înțelegere și empatie într-o manieră lipsită de stereotipuri și prejudecăți.

Recunoașterea traumei și/sau suferinței victimei va fi elementul de bază care va permite înțelegerea comportamentului, stabilirea unui contact psihologic și determinarea victimei violenței sexuale spre cooperare, evitând retraumatizarea.

La fel, unul din elementele distincte referitoare la procesul de audiere a victimei violenței sexuale este faptul că victima va simți anxietate și rușine chiar însăși de la gândul că va trebui să ofere o descriere detaliată a unei experiențe intime și personale unei persoane străine.

³⁶ trauma poate limita capacitatea victimei de a prezenta o relatare cronologică detaliată asupra agresiunii. O persoană care re trăiește o traumă, adesea își va aminti informațiile după o anumită perioadă de timp, pe măsură ce se declanșează amintirile și se stabilește încrederea în organele de aplicare a legii.

³⁷ Somnul ajută la consolidarea memoriei în urma unui incident traumatic. Studiile sugerează faptul că amintirea unui incident traumatizant poate fi facilitată atunci când persoana a avut timp să se odihnească. Dat fiind faptul că victima poate avea pierderi de memorie pe termen scurt, somnul îi va permite victimei să înceapă să se recupereze, crescând astfel calitatea și acuratețea memoriei.

Pe lângă sentimentele proprii ale victimei, dificultatea de a crea un contact psihologic între victimă și ofițerul de urmărire penală se datorează aspectelor procesual-penale rigide, formalităților care urmează a fi respectate și statutul ofițerului de urmărire penală (uni-forma, regulile de comportament, etc.).

Pentru a construi o relație de încredere între ofițerul de urmărire penală și victima audiată se recomandă abordarea unui comportament bazat pe comunicare. La etapa introductivă se va explica victimei, într-un limbaj simplu și accesibil, cine sunteți, cu ce vă ocupați, activitățile care urmează a fi întreprinse și care este scopul fiecărei etape și/sau acțiuni procesuale, etc.

Încurajați victima să adreseze întrebări dacă ceva nu este clar. Încredințați-vă că victima a înțeles sensul informației pe care i-ați oferit-o. Manifestați empatie și atenție asupra necesităților victimei.

Tot la această etapă, după stabilirea identității, explicații calitatea procesuală, drepturile și obligațiile procesual-penale pe care le deține conform statutului de victimă/parte vătămată.

Explicarea obligației de a face declarații și preîntâmpinarea despre răspunderea penală pe care o poartă, conform art.312 și 313 Cod penal, pentru declarații mincinoase, refuzul sau eschivarea de a face declarații trebuie făcută într-o manieră în care să nu sperie victima și să o determine să piardă încrederea în organele de drept. La necesitate veniți cu explicații suplimentare că procedura de audiere prevede anumite reguli obligatorii care trebuie respectate, însă ceasta nu înseamnă că nu este credibilă.

Tot la această etapă, obligatoriu aduceți-i la cunoștința victimei drepturile prevăzute de art.58 alin. (4) din CPP, și anume:

- 1) să fie consultată de un avocat pe tot parcursul procesului penal;
- 2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat;
- 3) să fie însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările;
- 4) să primească o hotărâre judecătorească despre compensarea materială pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune;
- 5) să fie informată cu privire la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică) și
- 6) să fie audiată în prezența unui avocat, în condiții de respectare a demnității și intimității.

Partea vătămată, suplimentar la drepturile menționate pentru victimă, va fi informată și despre dreptul să refuze, în condițiile legii, confruntarea cu bănuitul (art.60 alin.(1²) din CPP).

În vederea asigurării dreptului victimei și părții vătămate privind informarea despre serviciile de suport de care poate beneficia, ofițerul de urmărire penală îi va înmâna scrisoarea de drepturi de timp broșură „*Nu tolera violența, cunoaște-ți drepturile*” pusă în aplicare prin Ordinul șefului IGP nr.10/2022, explicând esența drepturilor prevăzute în scrisoare și instituțiile care oferă servicii de suport informațional, juridic și psihologic în domeniul reabilitării victimelor, despre care fapt se va face mențiunea corespunzătoare în procesul-verbal de audiere.

Reieșind din faptul că conform art.111 alin.(2) din CPP adierea părții vătămate în cazul infracțiunilor cu caracter sexual se efectuează obligatoriu în prezența unui avocat, după caz, în prezența unui psiholog, ofițerul de urmărire penală va întreprinde acțiuni în vederea asigurării asistenței juridice garantate de stat³⁸ și va invita un psiholog din cadrul instituțiilor disponibile (serviciile specializate disponibile din cadrul unității administrativ-teritoriale, Centrele de sănătate mintală, ONG, Direcții de asistență și protecție socială, etc.)

Audierea nemijlocită începe cu propunerea ofițerului de urmărire penală către victimă de a povesti despre cele întâmplate, fiind inițiată etapa relatării libere a circumstanțelor faptei.

La această etapă este important să fie asigurate unele cerințe tactice. Deși, de regulă ofițerul de urmărire penală va controla interacțiunea, dat fiind faptul că victima deține toate informațiile referitoare la actul de violență sexuală, este recomandabil de a efectua transferul controlului interviului către aceasta. Ofițerul de urmărire penală va recunoaște deschis că nu se afla la locul faptei și că victima trebuie să joace un rol activ în cadrul audierii în vederea stabilirii tuturor circumstanțelor faptei și administrării probelor care vor permite identificarea și reținerea făptuitorului.

În această situație se folosește regula 80/20, adică ofițerul de urmărire penală să contribuie doar cu 20% la discuția din cadrul audierii, celelalte 80% fiind atribuite victimei.

Ofițerul de urmărire penală va informa victima să povestească tot ce își poate aminti, oricât ar părea de ne însemnat, în afara ordinii cronologice sau care chiar poate contrazice o afirmație făcută anterior. Este important de a-i comunica victimei să nu se gândească

³⁸ Legea nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, art.19 alin.(1); Ordinul șefului IGP nr.417/2022 Cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard privind asigurarea dreptului la apărător în procesul penal.

că la ce ar putea avea valoare pentru urmărirea penală ci, mai degrabă, să ofere o relatare cât mai completă. La fel, este important de ai spune victimei să nu ghicească ci să răspundă “nu știu” sau “nu îmi amintesc” atunci când este cazul.

Pentru a pregăti victima să relateze circumstanțele faptei, ofițerul de urmărire penală va cere acesteia să-și ia un răgaz de câteva minute pentru a se întoarce mental la momentul și locul în care a avut loc incidentul. După care, o va instrui să recreeze mental factorii externi (condițiile meteo), factorii emoționali (starea, teama) și factorii cognitivi (gândurile) care existau la momentul în care incidentul a avut loc efectiv și îi va acorda timpul necesar pentru a recrea la nivel mental momentul care a condus la incident.

Când victima este pregătită, ofițerul de urmărire penală va solicita să relateze despre cele întâmplate, folosind sintagma care pre-dispune spre o expunere deschisă “Spune-mi cu cuvintele tale ce s-a întâmplat, în detaliu, de la început și până la sfârșit”. Acest lucru va încuraja o victimă să descrie incidentul investigat în propriile cuvinte.

Pentru ca relatarea liberă să fie realizată cu succes, ofițerul de urmărire penală, va:

- trata situația cu seriozitate;
- asculta cu atenție, fără a se distra pentru alte chestiuni personale sau de serviciu;
- concentra toată atenția supra victimei;
- menține contactul vizual cu victima, da din cap, va adapta postura corpului și va folosi alte gesturi și expresii faciale care dau de înțeles victimei că este ascultată;
- evita atitudini și comportamente care ar putea fi interpretate ca neîncredere sau judecată;
- fi atent la schimbările de comportament ale victimei, cum ar fi: frica, disconfortul, jena sau reticența. Aceste comportamente semnalează că este necesară o ajustare a procesului, fie că este necesar ca victima să se oprească, să se schimbe subiectul sau să ca aceasta să ia o pauză;
- evita ascultarea pasivă și întreruperile victimei pentru a clarifica careva detalii³⁹;

³⁹ Dacă relatarea nu este întreruptă, este posibil ca victima să transmită un volum mai mare din tot ceea ce își amintește. De asemenea, întreruperile pot provoca frustrări victimei, îngreunând relatarea întâmplării și comunicarea tuturor informațiilor de către aceasta.

- nota subiectele importante pentru clarificarea ulterioară parafrazând/repetând/rezumând informațiile primite prin cuvintele victimei.

După ce este finisată etapa relatării libere și în declarațiile victimei urmează a fi clarificate unele aspecte, intervine etapa ascultării dirijate, sau de întrebări-răspunsuri. Ofițerul de urmărire penală, în comunicare și în modul de adresare a întrebărilor, va cere victimei să clarifice ambiguitățile și neclaritățile într-o manieră neprovocatoare și lipsită de prejudecăți.

Pentru etapa de adresare a întrebărilor, sau ascultarea dirijată, față de ofițerul de urmărire penală la fel apar mai multe provocări care urmează a fi soluționate.

Inițial, trebuie de clarificat cele mai importante aspecte, fiind adresat cel mai important detaliu. Această abordare se bazează pe două motive: reamintirea unui detaliu poate declanșa revenirea în memorie a altor detalii și datorită oboselii mentale, victima se va concentra mai greu pe măsură ce audierea avansează.

De asemenea, permiteți victimei să explice întrebările, dar păstrați controlul interviului.

Cu cât mai frecvent victima își explorează amintirile referitoare la incident, cu atât mai mare este probabilitatea de a-și aminti detalii noi. Ofițerul de urmărire penală poate stimula memoria victimei cerându-i să relateze incidentul de mai multe ori pe parcursul audierii, însă în moduri care promovează recuperarea unor amintiri variate în loc de a repeta pur și simplu aceeași linie a audierii. Pentru aceasta pot fi folosite două tehnici: solicitați victimei să repete relatarea însă în sens invers (poate fi utilizată doar după ce s-a încheiat relatarea liberă și sesiunea de întrebări – răspunsuri) și solicitații victimei să schimbe perspectivele fizice sau conceptuale ale incidentului (din perspectiva participării altei persoane la incident, de exemplu „Ce credeți că ar fi văzut casierul, șoferul, martorul X, vecinul, etc.?”).

Este necesar de a oferi oportunitate victimei să-și amintească informații suplimentare. Adresați victimei întrebări cu privire la ceea ce este capabilă să-și amintească cu privire la experiență („Ce poți să-mi spui despre experiența ta?”). Utilizarea termenului „experiență” încurajează victima să descrie experiența reală, eliberând-o de presiunea asupra sa de a încerca să înțeleagă ce este important pentru poliție în contextul unei investigații penale.

La adresarea întrebărilor folosiți abordarea cu final deschis, pentru a-i permite victimei să ofere o descriere liberă la ceea ce își amintește despre experiență. Acestea ar trebui să includă

experiențele emoționale și fizice ale victimei de dinainte, în timpul și după incident. Lăsați victima să comunice propria experiență în modul în care își amintește ce s-a întâmplat.

De asemenea, adresați victimei întrebări cu privire la procesul de gândire al acesteia în momente specifice din timpul experienței. Tipul dat de întrebări este relevant în vederea stabilirii circumstanțelor referitoare la consimțământ și metodele de constrângere a victimei. Aceste întrebări vor ajuta la înțelegerea acțiunilor/inacțiunilor victimei și cauza primirii anumitor decizii. De asemenea, vor reduce sau elimina necesitatea de a adresa întrebări cu privire la motivul pentru care nu a încercat să facă ceva, să opună rezistență⁴⁰. Întrebările care încep cu "de ce" s-au dovedit a avea capacitatea de a revictimiza victimele, de a le inhiba, de a crește volumul de informații false și de a distruge sau altera amintirile fragile referitoare la traumă.

Pentru a ajuta victima să-și amintească detaliile, este oportun de a adresa întrebări referitoare la amintiri tactile, legate de sunete, mirosuri, lucruri văzute și senzații înainte de, în timpul și după incident (cum ar fi: „Îți amintești ce ai auzit?” „Îți amintești ce ai simțit?”). Întrebările referitoare la informații senzoriale s-au dovedit a avea calitatea de a crește capacitatea victimei de a se conecta la experiență într-o manieră care să genereze mai multe informații.

Un alt timp de întrebări care poate fi adresat victimelor violenței sexuale sunt întrebările cu privire la modul în care această experiență a afectat-o fizic și emoțional. Modul în care victima se simțea înainte de, în timpul și după incident, este extrem de important de înțeles și de documentat întrucât pot contribui la efectuarea evaluării psihologice, expertizei psihologice sau psihiatrico-psihologice.

La finele audierii, ofițerul de urmărire penală va mulțumi victimei pentru curajul de a veni la poliție și pentru ajutorul și cooperarea acesteia. Dat fiind faptul că amintirile se pot declanșa cu întârziere, informații și încurajați victima să vă contacteze din nou peste câteva zile sau dacă își amintește ceva referitor la cele întâmplate.

În procesul audierii și nemijlocit al adresării întrebărilor, este important ca ofițerul de urmărire penală să nu admită comportamente sau tipuri de întrebări care vor crea deficiențe în comunicare cu victima și în desfășurarea audierii.

Astfel, se recomandă:

- nu utilizați întrebări care încurajează obținerea răspunsului dorit, evitați întrebări sugestive, folosiți întrebări scurte, simple, deschise „cine/ce/unde/când/și cum știi”;

⁴⁰ Aceste întrebări pot atrage răspunsuri prompte precum: "Mă gândeam că are de gând să mă omoare." Sau "Nu puteam să mă mișc sau să țip."

- nu vorbiți niciodată în timp ce vorbește victima și nu dați impresia că vreți să adresați o întrebare în timp ce aceasta răspunde la întrebarea anterioară;
- evitați sau reduceți la minim întrebările repetitive. Dacă este necesar, întrebați aceleași informații în mod repetat însă prin întrebări diferite (de exemplu cu privire la trăsăturile înfățișării făptuitorului, victima poate fi întrebată: „Cum arăta bănuitul?” apoi „Bănuitul vă amintește de cineva cunoscut?”);
- evitați să faceți victima să se simtă vinovată, prin întrebări de tipul “De ce n-ați...?”, „De ce erai la ora X în locul...?”, „De ce erai în hainele ...?”, „Chiar nu înțelegeai ce te așteaptă dacă...?”
- nu exercitați presiuni asupra victimei să răspundă;
- nu determinați victima să răspundă la o întrebare de răspunsul căreia nu este sigură;
- evitați formularea întrebărilor pe un ton negativ („Nu cunoașteți numele bănuitului, nu-i așa?). Acest tip de întrebare declanșează un “Nu” rapid în loc de o explorare mai profundă a memoriei victimei cu privire la incident;
- nu săriți de la o ”scenă mentală” la alta. În loc de aceasta, adresați întrebările relevante pentru fiecare scenă în parte. Dacă victima la moment se axează pe descrierea semnelor suspectului sau pe violența fizică aplicată, nu se recomandă de a interveni cu întrebări legate de faptul cum victima a ajuns la locul faptei, sau ce s-a întâmplat după ce făptuitorul a plecat. Aceste întrebări ar putea fi adresate pentru etapa în care victima începe să le descrie;⁴¹
- nu folosiți întrebări sugestive;
- evitați întrebări care tind să aibă doar un răspuns da/nu;
- nu folosiți limbaj ambiguu, adaptați întrebările la înțelesul victimei, folosiți cuvinte apropiate victimei;
- evitați folosirea cuvintelor, noțiunilor legale, acestea pot fi neclare pentru victime (viol, act sexual, consimțământ, constrângere, consensual, etc.). În procesul-verbal al audierii trebuie să fie înregistrată terminologia exactă pe care victima o folosește pentru a descrie un anumit act sau situație. Se interzice „curățirea” declarațiilor victimei sau înlocuirea celor spuse de ea cu terminologia din lege;

⁴¹ Detaliile incidentului vor fi cel mai accesibile în momentul în care acestea sunt conectate la imaginea mental efectivă a victimei, din această cauză este foarte important că ascultați atent și să înțelegeți despre ce victima povestește;

- evitați întrebările și atitudinile bazate pe concepții greșite care blamează victima⁴²;
- excludeți întrebările irelevante, pĂrtinitoare care nu contribuie la clarificarea circumstanțelor faptei („Ți-a plăcut?”, „Ai avut un orgasm?” „De ce erai îmbrăcată în așa fel?”, „De ce ai ieșit noaptea târziu?”).

La sfârșitul audierii sau la momentul semnării procesului-verbal ofițerul de urmărire penală va întreba victima dacă dorește să adauge, să clarifice ceva sau dacă are întrebări.

De asemenea, este important ca ofițerul de urmărire penală să se asigure că victima nu este lăsată într-o stare emoțională dificilă și că are pe cineva la care să sune sau la care să meargă în siguranță.

De asemenea, pentru asigurarea bunei cooperări în cadrul procesului penal, ar fi bine să convină asupra modului de contact în caz de necesitate, inclusiv prin mijloace alternative (poștă electronică, Viber, WhatsApp, Telegram, Messenger, etc.).

Victimă trebuie să plece cu senzația și informația că ea poate să revină și să ofere mai multe informații pe măsură ce își amintește ceva nou despre circumstanțele faptei.

SECȚIUNEA A 7-A

Acțiunile de urmărire penală care pot fi efectuate

Cercetarea infracțiunilor privind viața sexuală impune efectuarea mai multor acțiuni de urmărire penală în vederea constatării circumstanțelor faptei, calificării faptei, acumulării probatoriului și aflării adevărului.

Probele administrare trebuie să răspundă la întrebările de bază: Dacă a avut loc penetrarea/acțiunea sexuală? Dacă da, a fost penetrarea/acțiunea sexuală neconsimțită? Dacă penetrarea/acțiunea sexuală a fost neconsimțită, prin ce activități se caracterizează/se bazează?

În funcție de locul, timpul și modul de comitere a infracțiunii (tipul de penetrare, particularitățile victimei, numărul și particularitățile infractorului, etc.) urmează de identificat ce fel de urme pot fi ridicate și ce expertize pot fi dispuse, precum și ce acțiuni de urmărire penală în general pot fi efectuate.

⁴² Ofițerul de urmărire penală trebuie să fie politicos, respectuos și răbdător atunci când comunică cu victimele violenței sexuale și trebuie să evite limbajul intimidant, discriminatoriu sau sexist, precum și prezumția tacită a răspunderii victimei pentru ceea ce i s-a întâmplat, fie din cauza îmbrăcămintei, a vieții, a comportamentului sexual, a relației sau a rudeniei cu presupusul făptuitor;

Majoritatea din aceste întrebări pot fi explorate în baza audierii victimei, martorilor, specialiștilor cu care victima a intrat în contact înainte de violența sexuală sau imediat după, precum și familia, prietenii, cunoscuții acesteia. Informațiile care țin de efectuarea investigațiilor din partea specialiștilor în domenii specifice, vor fi obținute doar în baza efectuării expertizelor, după caz evaluărilor de rigoare (criminalistică, medicină legală, psihologie legală, psihiatrie legală etc.).

Prin urmare, după primirea sesizării, efectuării cercetării la fața locului și audierii părții vătămate în calitate de acțiuni inițiale desfășurate la fața locului precum și a altor acțiuni descrise în Secțiunea a 4-a din Capitolul I, ofițerul de urmărire penală, în funcție de circumstanțele cazului va înfăptui următoarele acțiuni procesuale.

1. Acumularea declarațiilor

Obligatoriu vor fi identificați și audiați toți martorii care cunosc circumstanțe despre caz. În cadrul audierii vor fi fixate toate circumstanțele care le-au văzut, le-au auzit, cum anume s-au manifestat acțiunile făptuitorului, prin ce se manifestau acțiunile victimei, cum au înțeles că victima se află în pericol și/sau că acesteia îi era frică în situațiile în care făptuitorul nu aplica violență fizică asupra ei, etc.

La fel, vor fi audiate persoanele sau reprezentanții instituției care a sesizat poliția despre actele de violență sexuală. În cadrul audierii, ofițerul de urmărire penală va acumula informații despre cum persoana a aflat despre caz, dacă a aflat de la victimă este important de a menționa ce, unde și când i-a comunicat victima, ce stare și comportament avea la cel moment, ce acțiuni a întreprins după ce a primit informațiile, etc.

În cazul când victima s-a adresat inițial la spitalul de urgență sau altă instituție spitalicească și informația despre caz a parvenit anume de la ei, audierea medicului care a primit victima spre examinare și i-a acordat ajutor medical este foarte importantă din mai multe considerente.

Astfel, dacă victima se află în stare de inconștiență, în sala de operații, etc. și nu este posibil de discutat cu ea, medicul care a primit-o, a examinat-o și a comunicat cu ea obligatoriu urmează a fi audiat în vederea acumulării mai multor informații despre fapta comisă pentru a putea iniția acțiunile de cercetare: stabilirea identității victimei, stabilirea locului faptei, inițierii cercetării la fața locului, ridicării urmelor, identificarea martorilor, inițierea căutării bănuțului, etc.

În acest caz, ofițerul de urmărire penală va fixa toate informațiile referitoare la faptul cum victima a ajuns la spital, în ce stare se afla, ce a comunicat (toate detaliile), ce leziuni au fost observate, unde se află hainele ei, ce urme au fost ridicate⁴³, cine din personalul medical a mai avut contact cu victima și ar putea oferi informații suplimentare.

Dacă victima este în stare conștientă și poate oferi informații despre circumstanțele cazului, audierea medicilor care au acordat ajutor medical poate fi amânată pentru altă zi comodă pentru medici și ofițerul de urmărire penală, coordonată în prealabil, astfel încât să nu se perturbeze activitatea instituției medicale.

Angajații poliției care au sosit primii la fața locului trebuie să fie adiați în vederea stabilirii datelor referitoare la: cum a parvenit sevizarea, ce au stabilit când au ajuns la fața locului, în ce stare se afla victima, ce a comunicat victima, ce leziuni au fost observate, a reclamat dureri fizice, ce se afla la fața locului (obiecte deteriorate, aruncate), ce urme au fost observate și unde, ce acțiuni au întreprins, ce schimbări la fața locului au efectuat, date despre făptuitor, unde și cum l-au reținut, ce a comunicat imediat după reținere, în ce stare se afla, ce leziuni vizibile au fost observate, a reclamat dureri fizice, etc.

De asemenea, în funcție de circumstanțele care urmează a fi constatate, îndeosebi în contextul constatări consimțământului, urmează a fi audiate persoanele care au avut contact cu victima în perioada premergătoare comiterii infracțiunii, persoanele care au vorbit cu victima după comiterea faptei, vecinii, colegii, profesorii, personalul organizațiilor care oferă servicii specializate, etc. În cadrul audierii vor fi stabilite elemente privind comportamentul și atitudinea victimei, dacă au intervenit schimbări în comportamentul acesteia după comiterea faptei și prin ce se manifestă aceste schimbări, ce a povestit despre circumstanțele faptei, ce relație a avut anterior cu făptuitorul (contextul ca element al consimțământului), dacă avea frică de făptuitor și de ce.

La această categorie de declarații este foarte important ca informațiile să fie acumulate doar în contextul stabilirii circumstanțelor comiterii infracțiunii și nicidecum să nu poarte un caracter de material caracteristic în vederea demonstrării stilului și modului de viață a victimei (miturile despre viol și victima violului). De altfel, conform art.15 din Cod procedură penală, orice persoană are dreptul la inviolabilitatea vieții private, la confidențialitatea vieții intime

⁴³ În cazul în care s-a acționat în conformitate cu Etapa 5 – Colectarea probelor pentru scopurile medico-legale din Protocolul clinic standardizat „Managementul clinici al cazurilor de viol” aprobat prin ordinul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova nr.908 din 30.09.2021;

și la protejarea onoarei și demnității personale. De asemenea, în cursul procesului penal, nimeni nu este în drept să se implice în mod arbitrar și nelegitim în viața intimă a persoanei, iar informațiile despre viața privată și intimă a acesteia nu pot fi acumulate fără necesitate.

2. Disponibilitatea efectuării expertizelor

Expertizele sunt una din cele mai valoroase probe în vederea constatării faptelor, de calificare a acțiunilor și de clarificare a circumstanțelor. Expertizele se dispun în conformitate cu prevederile art.142-151 din Codul de procedură penală. La disponibilitatea expertizelor ofițerii de urmărire penală se vor conduce de întrebările tip din Ghidul ordonatorului expertizei judiciare, după caz, adaptându-le la circumstanțele specificului a cazului⁴⁴.

Pe parcursul urmăririi penale, în cazurile de violență sexuală, pot fi numite următoarele expertize:

- expertiza medico-legală în privința victimei și bănuțitului;
- expertiza biologică;
- expertiza genetică;
- expertiza dactiloscopică, în cazul depistării și ridicării de la locul faptei a urmelor papilare;
- expertiza mijloacelor și a tehnologiilor informaționale;
- expertiza psihologică pentru evaluarea particularităților psihologice individuale și comportamentale ale persoanei;
- expertiza psihiatrică, care stabilește starea sănătății psihiatrice a bănuțitului și a părții vătămăte.

Expertiza medico-legală:

- se dispune în scopul colectării urmelor de natură biologică, documentării consecințelor violenței prin determinarea prezenței, caracterului și gradului de vătămăre corporală, demonstrării constrângerii și neputinței victimei, identificării agresorului, demonstrării legăturii dintre persoane și locuri și legăturii dintre persoane nemijlocit;
- se poate desfășura în baza examinării persoanei, cât și a studiului documentelor medicale în original sau în copii autentificate de către instituția medicală;
- asigurarea prezenței persoanei examinate și a actelor medicale pentru expertiza medico-legală reprezintă prerogativa

⁴⁴ Ghidul ordonatorului expertizei judiciare, PNUD, Institutul de Reforme Penal, anul 2022;

organului de urmărire penală;

- documentele medicale care trebuie să fie prezentate: fișa medicală a bolnavului de ambulatoriu, alte acte medicale ale diverselor investigații efectuate și concluzii medicale și Fișa de examinare a cazului de viol F 091/e⁴⁵ care este completată de medicii care primii au intrat în contact cu victima violului și medicul ginecolog, după caz, alți specialiști;
- întrebările se adresează astfel încât să se poată primi concluzii complete asupra celor interesate, evitându-se formulări vagi cu conținut general, ca de exemplu: puteau fi cauzate vătămările în circumstanțele comiterii infracțiunii, etc. Dacă victima indică anumită formă de penetrare sau o anumită formă de constrângere fizică, ofițerul de urmărire penală va indica în întrebare aspectele concrete asupra circumstanțelor cazului care trebuie clarificate, de exemplu: putea fi cauzată leziunea X urmare a lovirii cu pumnul/piciorul/obiectul X?

Examenul medico-legal trebuie să aibă loc cât mai curând posibil după aplicarea violenței sexuale.

Expertiza biologică

- are ca scop cercetarea țesuturilor (oase, dinți, mușchi) și lichidelor biologice (sânge, secreții (spermă, salivă, sudoare, urină, bilă)), a firelor de păr în vederea stabilirii originii biologice, proprietăților de grup, de sex și provenienței regionale a sângelui, țesuturilor, secrețiilor și firelor de păr ale persoanei de la care acestea au parvenit;
- se dispune asupra hainelor victimei cu care a fost îmbrăcată la momentul comiterii violului sau cu care s-a îmbrăcată după în vederea constatării faptului dacă existe urme de natură biologică, și care este natura acestora;
- se poate dispune asupra obiectelor cu care a avut loc penetrarea, cu care bănuitul sau victima s-a șters după ce a avut loc actul sexual sau pe obiectele/stofele pe care a avut loc actul sexual (părți de obiecte sau stofe);
- se poate dispune în privința hainelor cu care a fost îmbrăcat bănuitul la momentul comiterii faptei sau cu care s-a îmbrăcat imediat după incident;
- se dispune indiferent dacă există persoana suspectă și are

⁴⁵ Fișa de examinare a cazului de viol F091/e a fost aprobată prin ordinul Ministerului Sănătății nr.907 din 30.09.2021;

drept scop constatarea faptului dacă pe hainele victimei, pe obiectele cu care a avut loc penetrarea sau pe care a avut loc actul sexual există urme de proveniență biologică;

Expertiza genetică (ADN)

- presupune cercetarea țesuturilor și lichidelor biologice în vederea identificării profilului genetic;
- permite compararea profilului genetic în scopul stabilii sursei biologice de proveniență, sexului genetic și gradului de rudenie biologică;
- succesul realizării expertizei depinde de claritatea urmei ridicate, în acest sens se impune în mod imperativ asigurarea corespunzătoare a procesului de colectare, ambalare, păstrare și transportare a urmelor în vederea excluderii situațiilor de contaminare, alterare, distrugere sau pierdere;
- dacă nu se adoptă niciun profil ADN, aceasta nu înseamnă că infracțiunile sexuale nu au avut loc. Acest lucru se poate datora materialului biologic insuficient din proba respectivă.

Expertiza dactiloscopică

- se dispune în cazul depistării și ridicării de la locul faptei a urmelor papilare (pe obiecte, prezervative aruncate care denotă prezența persoanei la locul faptei);
- se dispune indiferent dacă există sau nu persoană suspectă.

Expertiza mijloacelor și a tehnologiilor informaționale

- obiectul de cercetare a expertizei sunt datele digitale în diferite formate, documentele grafice și textuale, purtătorii de informații care conțin informații stocate;
- are drept scop stabilirea prezenței și relevarea informației, volumului și formatului informației stocate precum și timpulul creării și a ultimelor modificări ale informațiilor, etc;⁴⁶
- se poate dispune în toate cazurile prevăzute de art.171 - 175¹ Cod penal, în special în cazurile de viol, hărțuire sexuală dacă există suspiciuni că în telefonul bănuitului și/sau martorului au fost sau există secvențe video și/sau foto a faptei comise.

⁴⁶ Ghidul ordonatorului expertizei judiciare, PNUD, Institutul de Reforme Penal, anul 2022, pag. 212-216;

Expertiza psihologică

- presupune examinarea persoanei, documentelor medicale și nemedicale în vederea evaluării particularităților psihologice individuale și comportamentale ale persoanei;
- stabilește capacitatea victimei agresiunii sexuale de a percepe adecvat caracterul și importanța acțiunilor agresorului și de a le riposta;⁴⁷
- în privința bănuitului se analizează capacitatea de a percepe și de a aprecia adecvat acțiunile victimei, prezența particularităților psihologice individuale care ar fi putut influența semnificativ comportamentul lui în situația analizată (tipul relațiilor interpersonale în familia de origine, atitudinea față de relația sexuală în general, capacitate de a percepe adecvat comportamentul victimei, etc.);⁴⁸
- în planul expertizei psihologice judiciare a cazurilor de viol sau alte infracțiuni privind viața sexuală, pot fi incluse și următoarele acțiuni: cercetarea condițiilor de dezvoltare psihice în vârstele preșcolară și școlară; investigația intereselor, obiceiurilor, modului de organizare a timpului, relațiilor cu persoanele de sex opus, planurilor de viitor în perioada de până la comiterea infracțiunii și imediat apropiată acesteia; reconstruirea împreună cu subiectul expertizei a tabloului evenimentului infracțiunii; evaluarea atitudinii subiectului expertizei față de infracțiune, a capacității de a aprecia conținutul social, biologic și moral-etic al abuzului sexual;⁴⁹

Expertiza psihologică post-mortem are ca obiect de cercetare persoana decedată în cazurile de suicid, care este determinat de diverși factori, inclusiv de altă crimă, cum ar fi violul⁵⁰;

- obiectul de cercetare prezintă restabilirea profilului de personalitate al persoanei decedate; evaluarea stării psihice în care s-a aflat în perioada premergătoare sinuciderii și influenței acesteia asupra deciziei de suicid și identificarea condițiilor care au generat predispoziția la suicid.⁵¹

⁴⁷ Hotărârea Guvernului nr.195/2017 privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare, Domeniul VI Psihologico-Judiciar;

⁴⁸ Psihodiagnostic și expertiză psihologică în justiția penală și civilă, Suport de curs, autor Svetlana Rusnac, 2022, pag.103;

⁴⁹ Ibidem, pag.108;

⁵⁰ Ibidem, Suicidul persoanelor care au fost violate se explică prin incapacitatea victimei de a parcurge experiența emoțională extrem de negativă, perceperea unor consecințe morale și etice dure, senzația de prăbușire a planurilor și speranțelor de viață, care adesea conduc la depresie profundă, pag.116

⁵¹ Ibidem, pag.115.

În acest sens poate fi dispusă și *Expertiza clinico-psihologică în baza documentelor* care poate soluționa problemele privind prezența sau lipsa legăturii cauzale dintre acțiunile bănuțitului/învinutului și particularitățile stării psihice ale părții vătămăte, ce au adus la suicid.⁵²

Expertiza psihiatrică

- se numește în scopul evaluării discernământului psihic și capacității de exercițiu al persoanei;
- în conformitate cu art.143 CPP numirea expertizei psihiatrice este obligatorie pentru constatarea stării psihice și fizice a bănuțitului/învinutului în cazurile în care apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate sau la capacitatea lor de a-și apăra de sine stătător drepturile și interesele legitime în procesul;
- precum și pentru constatarea stării psihice sau fizice a părții vătămăte, martorului, dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, dacă aceste declarații ulterior vor fi puse, în mod exclusiv sau în principal, în baza hotărârii în cauza dată (aceste aspecte sunt importante în vederea analizei consimțământului, ca unul din elementele de bază ale infracțiunilor privind viața sexuală).

Examinarea medicală

- conform art.58 alin.(8) pct.3) din Codul de Procedură Penală victima este obligată să accepte a fi supusă examenului medical, la cererea organului de urmărire penală, în cazul în care se plânge că i-a fost cauzat prejudiciu fizic;
- conform art.60 alin.(4¹) din Codul de Procedură Penală examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminare ale corpului sau a altor mostre biologice de la partea vătămăte fără acordul ei pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție.

Victima va fi încurajată să se supună unui examen medico-legal în cazul în care agresiunea a avut loc în ultimele 7 zile. Ofițerul de urmărire penală va explica victimei scopul unei asemenea examinări și importanța acesteia pentru sănătatea victimei, precum și pentru investigație în ceea ce privește colectarea de probe.

⁵² Hotărârea Guvernului nr.195/2017 privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare, Domeniul VIII Psihiatrico-Legal;

În cazul în care victima sau partea vătămată refuză, se recomandă atragerea unui psiholog care împreună cu ofițerul de urmărire penală să convingă victima violenței sexuale să participe la acțiunile procesuale ce se impun, axând argumentele pe importanța valorii probante a rezultatelor ce vor fi administrate. Refuzul victimei/părții vătămate nu va fi catalogat în lipsă de credibilitate asupra faptelor denunțate.

Examinarea medicală pentru stabilirea ebrietății

- se efectuează în baza prelevării probelor de sânge și urină;
- în mun. Chișinău prelevarea se efectuează în regim non-stop de către specialiștii IMSP Dispensarul Republican de Narcologie;
- în raioane prelevarea se efectuează în funcție de perioada zilei. În orele de lucru, această activitate ține de competența medicului psihiatru-narcolog din cadrul IMSP spitalicești raionale. În lipsa acestui specialist sau în afara orelor de lucru, prelevarea probelor pentru stabilirea stării de ebrietate și a naturii ei se efectuează de către medicul de gardă din departamentul/unitatea de primiri urgente.

Stabilirea dacă la momentul comiterii actelor de violență sexuală victima sau bănuitul se aflau în stare de ebrietate alcoolică sau narcotică are o importanță majoră. În cazul victimei acest fapt trebuie să fie caracterizat prin prisma consimțământului și nici într-un caz în calitate de material caracteristic. În cazul bănuitului aceasta poate fi considerat în calitate de circumstanță agravantă și poate fi luat în considerare la individualizarea pedepsei.

Evaluarea psihologică a victimei

Se recomandă dispunerea evaluărilor psihologice în temeiul argumentelor menționate pentru evaluarea psihologică la capitolul intervenția în cazurile victimelor/martorilor minori (Secțiunea 8-a din Capitolul II).

În situațiile în care concluziile expertului sunt neclare, contradictorii sau neîntemeiate, ofițerul de urmărire penală este în drept să audieze expertul asupra circumstanțelor și concluziilor neclare. Totodată, dacă a fost încălcată ordinea procesuală de efectuare a expertizei judiciare, ori există îndoieli în privința veridicității concluziilor și aceste deficiențe nu pot fi înlăturate prin audierea expertului, ofițerul de urmărire penală poate dispune efectuarea expertizei judiciare repetate de către un alt expert.

3. Ridicarea de urme biologice/obiecte purtătoare de urme

Pe parcursul urmăririi penale de la partea vătămată urmează a fi ridicate în mod obligatoriu:

- a) tot setul de haine și lenjerie cu care era îmbrăcată la momentul comiterii violenței sexuale precum și cele în care s-a îmbrăcat imediat după. În procesul-verbal de ridicare se vor specifica aspectul exterior al obiectelor, toate detaliile, dacă sunt deteriorate, dacă sunt careva urme sau pete, etc.;
- b) obiectele cu care a fost șters corpul, s-au curățat hainele și încălțăminte;
- c) microparticule de pe mâini și alte părți ale corpului de care s-a atins infractorul;
- d) urmele biologice emantate de la agresor rămase pe corpul victimei. În acest sens se impune în prealabil a se discuta cu victima și a stabili unde și ce contact au avut părțile corpului ale infractorului (organ genital, gura, limba, etc.) pe părțile corpului victimei;
- e) mostrele prelevate din căile genitale, rectul, intestinul gros, conținutul cavității bucale, dintre dinți, sub limbă;
- f) micro și macro particule prin prelevarea părului pubian;
- g) microparticule rămase și infiltrate în locul unde s-au produs leziunile, dacă prin asta nu va fi cauzată durere sau nu este riscul infectării;
- h) obiectele pe care după comiterea infracțiunii puteau trece particulele de la purtători (spre exemplu: de pe haine).

În cazul în care făptuitorul a fost reținut în scurt timp după comiterea infracțiunii, de la acesta urmează a fi ridicate:

- a) tot setul de haine și lenjerie cu care era îmbrăcat la momentul comiterii violenței sexuale precum și cele în care s-a îmbrăcat imediat după aceasta. În procesul-verbal de ridicare se vor specifica aspectul exterior al obiectelor, toate detaliile, dacă sunt deteriorate, dacă sunt careva urme sau pete, etc.;
- b) obiectele cu care a fost șters corpul, s-au curățat hainele și încălțăminte;
- c) microparticule de pe mâini și alte părți ale corpului, îndeosebi de sub unghii în cazul în care a avut loc penetrarea digitală;
- d) mostrele prelevate de pe organul genital;
- e) micro și macro particule prin prelevarea părului pubic;

- f) microparticule rămase și infiltrate în locul unde s-au produs leziunile, dacă prin asta nu va fi cauzată durere sau nu este riscul infectării;
- g) obiectele pe care după comiterea infracțiunii puteau trece particulele de la purtători (spre exemplu: de pe haine).

Prelevarea probelor/urmelor legate de agresiunea sexuală trebuie colectate indiferent de activitățile post-agresiune ale victimei (de ex., duș, urinare, defecare, baie, activitate sexuală, consumul de băuturi/alimente, etc.), întrucât există probabilitatea să se păstreze careva urme.

De regulă, urmele biologice se ridică de către mediul legist în cadrul examinării medico-legale și se transmit direct la laboratorul Centrului de Medicină Legală, Secția biologie. Totuși, în cazurile în care urmele/probele biologice au fost ridicate de către medicul ginecolog sau alt specialist medical⁵³, ofițerul de urmărire penală de urgență va ridica probele de la medicul specialist și le va transmite la Centrul de Medicină Legală în vederea efectuării expertizei biologice, după caz, genetice.

Totodată, în cazul în care imediat după viol victima a fost internată, ofițerul de urmărire penală de urgență va ridica de la spital toate hainele victimei care pot conține urme ale agresiunii sexuale precum și resturile care au căzut și au fost adunate în timp ce ea a fost dezbrăcată și va dispune efectuarea expertizelor corespunzătoare.

4. Ridicarea și examinarea apelului de la serviciul 112, apelul către poliție/servicii medicale;
5. Ridicarea informației de la instituțiile de telecomunicație și analiza apelurilor telefonice;
6. Ridicarea telefonului victimei, bănuțului și analiza mesajelor textuale, postărilor de pe rețelele sociale, fotografiilor, datele GPS și a altor probe electronice care pot contribui la constatarea faptului dacă făptuitorul și/sau victima s-au aflat la locul infracțiunii, se cunosc, ce relații au, amenințările transmise, etc.

⁵³ în conformitate Etapa 5 – Colectarea probelor pentru scopurile medico-legale din Protocolul clinic standardizat „Managementul clinici al cazurilor de viol” aprobat prin ordinul Ministerului Sănătății nr.908/2021, în cazurile de urgențe în sănătate ce nu suferă amânarea intervenției (sângerare, leziuni interne, stare generală nesatisfăcătoare) dacă medicul legist nu participă la examenul victimei, sarcina prelevării probelor medico-legale îi revine medicului ginecolog iar în cazul băieților/bărbaților urologul, chirurgul sau alt specialist competent pentru acordarea îngrijirilor medicale;

7. Stabilirea locului aflării și ridicării armei, altor obiecte folosite în calitate de armă;
8. Stabilirea locului aflării și ridicării obiectelor folosite pentru comiterea actului de penetrare;
9. Ridicarea informațiilor care ar putea demonstra constrângerea psihică asupra victimei: scrisori, copii de e-mailuri, texte și alte mesaje și dovezi de abuz sau amenințare, comunicații prin platforme sociale;
10. Ridicarea fotografiilor care reflectă leziunile imediate/vizibile (leziunile defensive ale antebrațelor, vânătăi prinderi de braț reflectorizante; vânătăi ale scalpului, semne de strangulare sau sufocare, etc.);⁵⁴
11. Ridicarea înregistrărilor de la camerele de corp ale angajaților poliției care primii au sosit la fața locului sau care au efectuat reținerea bănuțului;
Toate obiectele, informațiile și documentele ridicate vor fi examinate și în funcție de importanța pentru cauza penală, vor fi anexate în calitate de documente sau corpuri delictive. Obiectele și documentele care nu prezintă interes pentru cauza penală vor fi restituite proprietarilor.
12. În cazul în care pentru comiterea violului nu a fost aplicată metoda constrângerii fizice, vor fi acumulate probe referitoare la consecințele constrângerii psihice asupra victimei (prejudiciul moral);
13. Analiza și constatarea lipsei consimțământului
În vederea evaluării consimțământului, ofițerii de urmărire penală trebuie să efectueze investigații atente, focalizate și detaliate pentru a explora mecanismele utilizate de victimă pentru a comunica cu infractorul și procesele de raționament din spațele fiecărei afirmații sau acțiuni a acesteia în interacțiune cu făptuitorul.

Ofițerul de urmărire penală trebuie să-și pună întrebările: Există probe cu privire la opunerea de rezistență fizică sau verbală de către victimă? Care este diferența de putere între bănuț și victimă? Ce i-a spus bănuțul victimei înainte de, în timpul și după agresiune? Bănuțul a folosit sau a amenințat victima cu armă sau obiect în

⁵⁴ Este posibil ca semnele de constrângere fizică să nu fie imediat evidente la momentul sosirii la fața locului, și să devină evidente doar câteva zile mai târziu. Prin urmare, victima trebuie informată cu privire la necesitatea documentării oricăror noi urme de violență dacă apar după primul control medical și care este procedura pentru acestea.

calitate de armă? A dat dovadă bănuitul de comportament manipulator sau coercitiv (amenințări, tonul vocii, gesturi, priviri, amenințări reale sau forță)? Există cuvinte sau acțiuni înainte de, sau în timpul infracțiunii care indică lipsa de consimțământ a victimei (împingerea suspectului, întoarcerea victimei cu spatele la suspect, victima plângea sau ținea picioarele încrucișate, etc.)? Ce sentimente și reacții a trăit victima (durere, tristețe, îngrijorare, teamă)? Există probe cu privire la factori care au crescut nivelul de vulnerabilitate a victimei (consumul de alcool, droguri, indus sau forțat)? Există probe cu privire la leziuni (leziuni genitale și/sau non-genitale)? Care este contextul relației dintre victimă și bănuitul?

Obținând răspuns la întrebările date, va fi posibil de constatat dacă actul sexual a fost unul consensual sau s-a acționat contrar voinței victimei.

14. Examinarea corespondenței private (e-mail, mesaje text) a victimei cu făptuitorul sau cu alte persoane, acumularea informațiilor despre modul de viață a victimei, ocupația acesteia, comportamentul în general și în special comportamentul sexual anterior în raport cu făptuitorul și/sau alte persoane, nu sunt relevante pentru cercetarea violului și nu trebuie să fie administrate, deoarece aceste informații nu pot fi analizate prin prisma consimțământului la momentul săvârșirii infracțiunii și, prin urmare, nu sunt de folos pentru a dovedi sau infirma acuzațiile.⁵⁵

Totuși, în art. 54 „Investigații și dovezi” din Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) se stabilește că „dovezile referitoare la istoricul sexual și la conduita sexuală a victimei vor fi permise doar atunci când sunt relevante și necesare”. La fel, în cauza J.L v. Italia (cererea nr.5671/16) CEDO a menționat că „situația familială a reclamantei, relațiile ei, orientarea ei sexuală sau opțiunile vestimentare și conținutul activităților artistice și culturale ale acesteia nu erau relevante pentru evaluarea credibilității sale și a răspunderii penale a inculpaților”.

Prin urmare, unele informații din această categorie ar putea fi acumulate doar cu condiția că sunt relevante pentru o problemă specifică în proces și au o valoare probatorie semnificativă și doar într-un mod în care să nu se admită retraumatizarea victimei.

⁵⁵ Întrebările despre istoricul comportamentului sexual al victimei este folosit pentru a submina credibilitatea victimelor și sunt înrădăcinate în prejudecățile despre viol. Acestea reflectă o presupunere neîntemeiată că o victimă a violului este mai puțin probabil să fi fost violată, deoarece a consimțit la un contact sexual anterior.

SECȚIUNEA 8-A

Intervenția în cazul victimelor/martorii minori

În cazul minorilor, indiferent de statutul acestora, intervin mai multe mecanisme ale statului îndreptate la asigurarea garanțiilor, oferirea protecției și asistenței corespunzătoare, în vederea înlăturării eventualelor pericole. Conform art.10 alin.(6) din Cod Procedură Penală⁵⁶, în cazurile cu victime sau martori minori, față de organul de urmărire penală se impune sarcina de a acționa pentru a respecta interesele acestuia în toate fazele procesului penal. De asemenea, urmărirea penală se va face de urgență și în mod preferențial.⁵⁷

Minorii reprezintă o categorie specifică de victime a violenței sexuale, care pe lângă garanțiile generale prevăzute pentru victimele infracțiunii, beneficiază suplimentar și de alte drepturi specifice. Astfel, este important ca în cazurile de violență sexuală în care sunt victime și/sau martori minori, ofițerul de urmărire penală să respecte cu strictețe cerințele legislației în vigoare.

Regulile de intervenție:

- 1) Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său⁵⁸.
- 2) În cazul în care victimă este un minor, drepturile acesteia sunt exercitate de reprezentanții legali⁵⁹.

În conformitate cu art.77 din Codul de Procedură Penală, reprezentantul legal al victimei/părții vătămate minore sunt părinții, tutorii sau curatorii lor.

În caz dacă minorul nu are un reprezentant legal din rândul celor menționați supra, sau dacă există conflict de interese între aceștia și minor, ofițerul de urmărire penală va desemna din oficiu în calitate de reprezentant legal autoritatea tutelară teritorială din raza sediului organului de urmărire penală, în baza unei ordonanțe motivate.

Reieșind din prevederile art.57² din Codul familiei, în coroborare cu art.77 din Codul de Procedură Penală, conchidem că interesele minorului în cadrul procesului penal vor fi reprezentate de către reprezentanții secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei/Direcției municipale pentru protecția copilului Chișinău. Autoritatea tutelară trebuie să fie reprezentată de o persoană cu

⁵⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003, art.10;

⁵⁷ Ibidem, art.20;

⁵⁸ Ibidem, art.59

⁵⁹ Ibidem, art.58

cunoștințe și pregătire în probleme de protecție a copilului, cu accent pe drepturile și necesitățile copilului victimă/martor în cadrul procesului penal.

De asemenea, în cazul în care pe parcursul urmăririi penale reprezentantul legal al minorului desemnat acționează contrar intereselor minorului (refuză să participe la acțiunile procesuale, manipulează declarațiile minorului, apără interesele făptuitorului, învinuiește minorul, exercită presiune fizică/psihologică, etc.), ofițerul de urmărire penală prin ordonanță motivată va înlătura această persoană de la procesul penal și va desemna o altă persoană (celălalt părinte) sau autoritatea tutelară teritorială din raza sediului organului de urmărire penală.

Dacă există mai multe persoane pasibile care întrunesc condițiile de a fi recunoscute în calitate de reprezentant legal al victimei/părții vătămate minore, prioritate are candidatură care este susținută de toți ceilalți reprezentanți legali sau de către minor. Dacă nu există un consens și mai multe persoane candidate manifestă intenția de a fi recunoscuți în calitate de reprezentanți legali, ofițerul de urmărire penală, conducându-se de principiul interesului superior al copilului, va selecta reprezentantul care în cea mai mare măsură va fi în stare să acționeze în interesele copilului și să apere drepturile acestuia.

Este important de a reține că în nici un caz, nu se admite în calitate de reprezentant legal persoana care este bănuită/învinuită de comiterea infracțiunii împotriva minorului.⁶⁰

Totodată, în cazul în care dispar temeiurile de a menține persoana în calitate de reprezentant legal sau minorul atinge majoratul, ofițerul de urmărire penală, prin ordonanță motivată, încetează participarea acesteia în procesul penal.

- 3) La toate acțiunile procesual-penale participarea reprezentantului legal este obligatorie. Încălcarea acestei condiții determină anularea și inadmisibilitatea probei.
- 4) Luând în considerație particularitățile comiterii unor categorii de infracțiuni, precum și dezvoltarea psiho-emoțională și volitivă a minorilor, legiuitorul a prevăzut modalitatea specifică de audiere a martorului și victimei minore în cazul comiterii infracțiunilor privind violența sexuală, violența în familie și traficul de ființe umane. Prin urmare, audierea victimei minore și a martorului minor pentru cazurile de violență sexuală se efectuează în condițiile art.110/1 Cod procedură penală, de către judecătorul de instrucție, în spații special amenajate, prin intermediul unui intervievator.

⁶⁰ Ibidem, art.77;

Prezența ofițerului de urmărire penală la desfășurarea acestei acțiuni procesuale nu este obligatorie. Intervenția ofițerului de urmărire penală trebuie să se rezume la transmiterea dosarului către procuror pentru ca acesta să întreprindă acțiunile în vederea planificării audierii, după caz, citarea persoanelor.

Drepturile și obligațiile victimei/părții vătămate sunt prevăzute de art.58 și 60 din Cod de Procedură Penală, care sunt realizate prin prisma drepturilor deținute de reprezentantul legal al acesteia, reflectate în art.78 din același act normativ.

De asemenea, drepturile martorului minor sunt enumerate în art. 48¹ din Cod Procedură Penală. Nici un minor nu va fi obligat să participe la confruntarea cu persoana învinuită de infracțiuni contra integrității lui fizice și/sau morale.

5. Citarea minorului în vârstă de până la 16 ani se efectuează prin intermediul părinților sau al tutorelui acestuia. În cazurile în care citarea minorului cu vârsta de până la 16 ani nu este posibil de realizat prin intermediul părintelui sau tutorelui, minorul este citat direct. Dacă pe caz a fost recunoscut deja un reprezentant legal al minorului, ultimul va fi citat prin intermediul acestei persoane.
6. Cât privește dispunerea și efectuarea expertizelor, în art.143 din Cod de Procedură Penală, legiuitorul a menționat expres cazurile când efectuarea expertizei este obligatorie. Din acestea, pentru cazurile de violență sexuală în privința unei persoane minore este relevantă stabilirea:
 - 1) cauzei morții;
 - 2) gradului de gravitate și caracterul vătămarilor integrității corporale;
 - 3) vârstei părții vătămate – în cazurile în care această circumstanță are importanță pentru cauza penală, iar documentele ce confirmă vârsta lipsesc sau prezintă dubiu;
 - 4) stării psihice sau fizice a părții vătămate, martorului dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, dacă aceste declarații ulterior vor fi puse, în mod exclusiv sau în principal, în baza hotărârii în cauza dată.

În vederea stabilirii cauzei morții sau gradului de gravitate și caracterul vătămarilor integrității corporale, organul de urmărire penală va dispune efectuarea expertizei medico-legală. În ordonanța de dispunere a expertizei, expertului îi vor fi adresate întrebări spe-

cifice cazului, care vor permite stabilirea adevărului și înlăturarea oricăror dubii referitoare la circumstanțele survenirii decesului sau a modului de creare a leziunilor corporale. Este important de a stabili dacă leziunile provocate sunt specifice unui act sexual.

În cazul în care în raportul de expertiză medico-legală pe un caz de deces a minorului cu vârsta de până la 16 ani se constată ca aceasta a întreținut raporturi sexuale, organul de urmărire penală urmează să se autosesizeze imediat prin prisma prevederilor art.171 și 174 din Codul penal în vederea identificării persoanelor cu care minorul a avut acte sexuale.

Aceste aspecte reiese din faptul că vârsta consimțământului pentru orice activitate sexuală este 16 ani, și tot ceea ce se realizează cu un minor sub vârsta de 16 ani, în funcție de forma consimțământului, urmează a fi calificat prin prisma prevederilor art.171-175¹ din Cod penal.

La fel, în cazul în care răspunsurile oferite de către expert nu clarifică pe deplin obiectul expertizei sau întrebarea adresată, organul de urmărire penală fie va dispune expertiză repetată/în comisie și/ sau va audia expertul asupra celor constate și imposibilitatea de a răspunde la întrebările adresate sau de a constata circumstanțele pe care prezintă interes pentru cauză.

Este important de a întreprinde toate acțiunile în vederea stabilirii adevărului, în caz contrar acțiunile statului pot fi considerate contrare prevederilor art.3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.⁶¹

Cât privește aspectele legate de vârstă, în cazul violenței sexuale aceasta are semnificație dublă și importanță majoră atât în vederea stabilirii consimțământului pentru acțiunile realizate, cât și pentru calificarea juridică a faptei.

De altfel, după cum s-a menționat, vârsta consimțământului pentru realizarea acțiunilor cu caracter sexual este de 16 ani. Reieșind din prevederile Codului penal în ceea ce privește infracțiunile care atentează la inviolabilitatea sexuală a persoanei, în special analizate prin prisma minoratului, acestea se delimitează prin trei grupe de bază: vârsta de 0-14 ani, 14-18 ani și 14-16 ani.

⁶¹ Cauza N.A v. Republica Moldova (nr.13424/06) §64 „Autoritățile trebuie să întreprindă măsurile rezonabile de care dispun pentru a obține probe cu privire la faptele în cauză, inclusiv declarația victimei, depozițiile martorilor, expertizele și certificatele medicale adecvate care să ofere o determinare completă și exactă a vătămărilor și să efectueze o analiză obiectivă a constatărilor medicale. Orice deficiență a investigației care subminează capacitatea acesteia de a stabili responsabilii riscă să nu corespundă exigențelor articolului 3 din Convenție. Pentru ca o investigație să fie considerată efectivă este necesar ca aceasta să fie efectuată cu o celeritate și o diligență rezonabilă.”

Dacă a avut loc violul sau acțiuni cu caracter sexual neconsimțite cu persoane minore cu vârsta cuprinsă între 0-14 ani, faptele vor fi calificate în baza art.171 alin.(3) lit.b) Cod penal și corespunzător, art.172 alin.(3) lit.a) Cod penal.

În cazul în care a avut loc viol sau acțiuni cu caracter sexual neconsimțite cu persoane minore cu vârsta cuprinsă între 14-18 ani, faptele urmează a fi calificate în baza art.171 alin.(2) lit.a) CP și respectiv art.172 alin.(2) lit.a) Cod penal.

Pentru primele două grupe actele sexuale și acțiunile cu caracter sexual obligatoriu sunt însoțite de fapte care caracterizează consimțământul viciat (vezi Secțiunea 6-a din Capitolul I).

În cazul în care se comit acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual consimțite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, faptele trebuie calificate în baza art.174 Cod penal și art.175 Cod penal.

Conform principiilor penale și procesuale penale, se consideră că persoana a atins vârsta respectivă nu în ziua nașterii, ci începând cu ziua următoare acesteia. În cazul în care documentele ce confirmă vârsta lipsesc sau prezintă dubii, vârsta se constată prin expertiza medico-legală, ziua nașterii urmând a fi considerată ultima zi a aceluiași an, care este stabilit de experți, iar în cazul constatării vârstei printr-un număr minim și un număr maxim de ani, ofițerul de urmărire penală urmează să reiasă din vârsta minimă presupusă de expertiză.

În aceeași ordine de idei, stabilirea stării psihice sau fizice a părții vătămate/martorului dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, ca și în cazul vârstei, în cazurile de violență sexuală, are importanță dublă, atât pentru calificarea juridică a faptei, cât și pentru constatarea consimțământului.

Astfel, în condiția unor îndoieli privind veridicitatea informației, se dispune expertiza psihologică judiciară a minorilor martori sau victime, pentru evaluarea capacității de a percepe adecvat circumstanțele semnificative pentru cauza penală și de a depune mărturie corectă. În calitate de argument pentru asemenea expertiză servesc anumite particularități ale formei sau conținutului mărturiei: discrepanța dintre conținutul acesteia cu alte materiale din dosar, inconsecvența faptelor relatate sau dintre informația prezentată la diverse etape ale procesului, numărul semnificativ de detalii noi oferite de martor sau victimă comparativ cu alte declarații, utilizarea unor concepte, fraze, noțiuni care nu sunt caracteristice vârstei minoratului, refuzul de a depune declarație sau de a o schimba fără niciun motiv aparent.

Întrebările adresate expertului cu privire la capacitatea de a percepe adecvat evenimentele, persoanele sau obiectele și de a da mărturii corecte despre acestea se formulează în conformitate cu circumstanțele specifice ale cazului, caracteristicile psihologice ale martorului au victimei, starea mintală a subiectului expertizării, capacitățile și condițiile în care a avut loc perceperea evenimentului, nivelul dezvoltării psihice și alți factori. Trebuie subliniat în mod special că în șirul acestor întrebări adresate expertizării psihologice nu pot fi incluse subiecte legate de fiabilitatea, motivele schimbării declarațiilor sau refuzul de a depune mărturie. Concluzia expertizei psihologice judiciare se prezintă ca probă folosită pentru evaluarea complexă a mărturiei.⁶²

În cazul minorilor, poate fi dispusă și expertiza psihiatrico-legală, care reprezintă un lucru extrem de dificil atât sub aspect material, cât și juridic. Dificultățile expertizei psihiatrico-legale a minorilor sunt determinate atât de particularitățile comportamentale specifice acestei vârste, cât și de evoluția manifestărilor clinice (care diferă de cea urmărită la adulți) ale maladiilor psihice.

Unele aspecte ale expertizei psihiatrice se pot intersecta cu expertiza pentru stabilirea capacității minorului de a oferi declarații corecte și complete, deoarece au ca bază de studiu particularitățile de dezvoltare a minorului.

Experții urmează să constate dacă: particularitățile individuale ale minorului influențează mărturisirile veridice depuse de el; putea minorul să înțeleagă circumstanțele care au importanță în cauză; putea el să-și dea seama de sensul acțiunilor concrete; dacă suferă de maladie psihică, etc. Astfel, expertiza stabilește nivelul/gradul rămânerii în urmă în dezvoltare și faptul dacă minorul putea să-și dea seama cele întâmplate. Când există dubii cu privire la discernământul minorului, acestea se vor interpreta în favoarea copilului.

7. Dispunerea și efectuarea evaluării psihologice a minorului, inclusiv în cazurile în care expertiza psihiatrico-psihologică nu este obligatorie.

Evaluarea psihologică este întocmită de către un psiholog specializat, care nu neapărat trebuie să dețină statutul de expert judiciar. Deși evaluarea psihologică nu este prevăzută ca mijloc de probă, practica judiciară în domeniu a stabilit că Raportul de evaluare psihologică, exact ca și raportul de expertiză psihiatrico-psihologică poate sta la baza hotărârii instanței de judecată, deoarece

⁶² Psihodiagnostic și expertiză psihologică în justiția penală și civilă, 2022, Svetlana Rusnac, pag. 92.

reprezintă opinia scrisă a specialistului privind aspectele importante pentru urmărirea penală.⁶³

Importanța Raportului de evaluare psihologică este apreciată și în cadrul jurisprudenței CtEDO. Astfel, în cauza A.P. v Republica Moldova (cererea nr.41086/12) Curtea a constatat că având în vedere raportul psihologic întocmit de către asociația specializată „Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii” acuzațiile aduse erau discutabile și că, prin urmare, era obligația autorităților naționale să efectueze o anchetă suficient de detaliată pentru a clarifica toate circumstanțele cauzei. Ținând cont că faptele denunțate erau susceptibile de a constitui un tratament contrar Articolului 3 din Convenție, autoritățile aveau obligația procedurală de a elucida faptele pretinse. Autoritățile nu au ținut cont de raportul psihologic întocmit de către o asociație specializată, ale cărui concluzii referitoare la existența unui abuz sexual în privința reclamantului nu fuseseră contestate în cadrul procedurilor naționale. Respectivul raport constituia un mijloc de probă care trebuia luat în considerare în cadrul investigației efectuate de către autorități. Autoritățile ar fi putut audia psihologul care întocmise acel raport sau să dispună o altă expertiză psihologică pentru a răspunde la orice eventuale întrebări suplimentare la care raportul nu oferise răspuns.⁶⁴

Prin urmare, ofițerul de urmărire penală, în cazurile cu victime minore, în vederea stabilirii tuturor circumstanțelor și oferirii unei asistențe adecvate, va dispune efectuarea evaluării psihologice, după caz, expertizei psihologice sau psihiatrico-psihologice.

În cazul dispunerii evaluării psihologice, în vederea aprecierii acestuia în calitate de probă, va efectua examinarea raportului de evaluare psihologică, după care îl va anexa în calitate de document (art.157 Cod Procedură Penală) și va audia psihologul care a efectuat evaluarea în calitate de specialist (art.87 Cod Procedură Penală).

Dat fiind faptul că procedura penală nu prevede separat acțiunea procesuală privind examinarea documentelor, aceasta se va realiza fie prin prisma cercetării la fața locului (art.118 Cod Procedură Pena-

⁶³ Decizia CSJ 21.05.2019, dosarul nr.1ra-716/2019, Turețchi Iurie „Instanța de recurs consideră neîntemeiat argumentul recurenților precum că „ilegal au fost puse la baza hotărârii de condamnare a inculpatului concluziile evaluării psihologice a minorului Casian Cătălin nr. 19 din 20.02.2017, acesta nefiind mijloc de probă”, astfel art. 93 alin. (2) pct. 5) Cod de procedură penală prevede că „în calitate de probe în procesul penal se admit elementele de fapt constatate prin intermediul documentelor (inclusiv cele oficiale)”, art. 157 alin. (1) Cod de procedură penală prevede că „constituie mijloc material de probă documentele în orice formă (scrisă, audio, video, electronică etc.) care provin de la persoane oficiale fizice sau juridice dacă în ele sînt expuse ori adevărate circumstanțe care au importanță pentru cauză”. Prin urmare instanța de apel corect a pus la baza sentinței de condamnare aceste concluzii care în mod clar definesc suferințele psihice grave suferite de către partea vătămată Casian Cătălin, impactul acestor suferințe, aceste concluzii fiind în coroborarea cu celelalte mijloace de probă”.

⁶⁴ Cauza A.P. v Republica Moldova, cererea nr.41086/12, § 32-33.

lă, biroul de serviciu al ofițerului de urmărire penală) sau ridicării de documente (art.126-128, 131 Cod Procedură Penală).

8. În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr.270/2014 „Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersecțional de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului”, Ordinului interdepartamental nr.153/1043/1042/293 din 08.10.2014 „Cu privire la aprobarea Fișei de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului” angajații Poliției urmează să informeze imediat prin telefon autoritatea tutelară locală, iar în decurs de 24 ore să-i expedieze Fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului.

Conform prevederilor art.57² din Codul familiei, autoritatea tutelară locală reprezintă primarii de sate (comune), orașe și municipii, cu excepția municipiilor Bălți și Chișinău. În municipiile Bălți și Chișinău, autoritățile tutelare teritoriale exercită și atribuțiile de autoritate tutelară locală, cu excepția unităților administrativ-teritoriale autonome din componența acestora, în cadrul cărora atribuțiile de autoritate tutelară locală sunt exercitate de primarii unităților administrativ-teritoriale respective.

Totodată, este important de remarcat că necomunicarea de către ofițerul de urmărire penală autorității tutelare despre existența unui pericol pentru viața ori sănătatea copilului sau despre încălcarea drepturilor și intereselor lui legitime se sancționează în conformitate cu prevederile art.65, alin.(3) din Codul contravențional.

Astfel, ofițerul de urmărire penală la primirea materialelor în care victima este minoră, este obligat să verifice cine din profesioniștii din cadrul Poliției care au sesizat autoritatea tutelară, și după caz, să întreprindă acțiunile corespunzătoare.

În cazul în care ofițerul de urmărire penală este primul profesionist din cadrul Poliției care intră în contact cu victima, obligația de a asigura informarea autorității tutelare ține de competența ofițerului de urmărire penală, care fie implică specialiștii din cadrul secțiilor specializate ale Poliției, fie personal execută sarcina dată.

9. Reprezentantul legal al victimei minore i se va explica dreptul la asistență juridică calificată, astfel în cazul în care se va accepta, ofițerul de urmărire penală va solicita oficiul teritorial privind desemnarea unui avocat din oficiu care să apere interesele victimei minore.⁶⁵

⁶⁵ Legea nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, art.19 alin. (1);

CAPITOLUL III

Violența sexuală ca formă
a violenței în familie

Violența sexuală reprezintă una din modalitățile de manifestare a violenței în familie, constituind o formă a violenței în bază de gen care își are origini în normele sociale stereotipizate privind rolul bărbatului și al femeii în relațiile interpersonale și conjugale.

Conform art.3 din Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de Istanbul), violența domestică reprezintă „toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care survin în familie sau în unitatea domestică sau între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima”.

În Republica Moldova, formele de manifestare a actelor de violență în familie sunt reglementate în Legea nr.45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Printre acestea este prevăzută și violența sexuală.

Astfel, violența sexuală, în sensul legii menționate, reprezintă „orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar”.

Violența sexuală în cadrul familiei urmează a fi analizată contextual, întrucât de regulă este precedată de amenințări (violență psihică) și violență fizică (loviri, alte acte de violență fizică) care au caracter repetitiv și pe o perioadă îndelungată de timp. De regulă, agresorul se folosește de încrederea/dependența sau imposibilitatea de a acționa în mod liber a unui copil/adolescent/adult în scopul efectuării acțiunilor cu caracter sexual împotriva consimțământului acestora.

Pentru a califica și a încadra faptele de violență sexuală ca formă de manifestare a violenței în familie în una din infracțiunile prevăzute de Capitolul IV „Infracțiuni privind viața sexuală” din Codul penal, relația între victimă și făptuitor obligatoriu se va analiza prin prisma

noțiunii de membru de familie prevăzută de art.133¹ Cod penal.⁶⁶ În aceste cazuri victimă poate fi doar un membru de familie, indiferent de vârstă (copil, adult, vârstnic), clasă socială, etnie, religie sau alți factori.

În unele componente de infracțiune este expres prevăzută circumstanța ce agravează pedeapsa pentru fapta comisă asupra unui membru de familie, cum este:

- art.171 alin.(2) lit.c) Cod penal „viol săvârșit asupra unui membru de familie”;
- art.172 alin.(2) lit.c) Cod penal „acțiuni cu caracter sexual neconsimțite săvârșite asupra unui membru de familie”;
- art.175 alin.(2) lit.c) Cod penal „acțiuni cu caracter sexual săvârșite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (asupra unui membru de familie);
- art.175¹ alin.(2) lit.b) Cod penal „ademenirea minorului în scopuri sexuale prin una din acțiunile de propunere, convingere, manipulare, amenințare, promisiune de a oferi avantaje sub orice formă, efectuate inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în vederea stabilirii unei întâlniri cu un minor, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice, cu scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni privind viața sexuală, dacă aceste acțiuni au fost urmate de fapte materiale care conduc la o astfel de întâlnire, săvârșite de către un membru al familiei minorului”.

Totuși, la calificarea faptei prevăzute de art.174 din Codul penal „Actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani” relația dintre victimă și făptuitor în calitate de membri de familie va fi examinată prin prisma circumstanței agravante „săvârșită asupra unei persoane care se află sub ocrotirea făptuitorului”.

Conform art.65 alin.(3) din Codul civil, măsurile de ocrotire pot fi atât contractuale: contractul de asistență, mandatul de ocrotire în viitor, cât și judiciare: ocrotirea provizorie, curatela, tutela. Din punct de vedere a analizei violenței sexuale ca formă de manifestare a

⁶⁶ Cod penal nr. 985 din 18-04-2002, art. 1331 „Membru de familie” Prin membru de familie se înțelege:

- a) în condiția de conlocuire: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, persoanele în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară, rudele, afinii lor, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare celorla dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii;
- b) în condiția de locuire separată: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afinii lor, copiii adoptivi, persoanele în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celorla dintre soți (concubinaj).

violenței în familie, în cazul de instituire a măsurii de ocrotire, interes prezintă doar curatela, dat fiind faptul că aceste categorii de persoane sunt considerație membri de familie în sensul legii penale.⁶⁷

Prin urmare, în cazul în care curatorul va săvârși asupra minorului aflat sub ocrotirea sa act sexual consensual, aceste fapte urmează a fi analizate în baza art.174 Cod penal.

Cât privește fapta prevăzută de art. 173 Cod penal „Hărțuirea sexuală”, în cazul în care victima și făptuitorul sunt membri de familie, norma se va aplica în condiții generale sau se va ține cont de circumstanța agravantă prevăzută de alin.(2), adică săvârșirea acțiunilor cu bună știință asupra unui minor.

În cazurile de violență sexuală în care victima este un membru de familie și în teritoriul deservit nu există servicii specializate pentru victimele violenței sexuale, ofițerul de urmărire penală va asigura referirea victimei inclusiv prin prisma legislației aferente domeniului violenței în familie.

⁶⁷ Codul civil, Cartea întâi, nr. 1107-XV din 06.06.2002, art. 52 Curatela minorului „(1) Curatela se instituie asupra minorilor cu vârstă cuprinsă între 14 și 18 ani.”.

Ex.: Chiriliuc Inna,
tel.: 022-255-431

Ex.: Manea Oxana,
tel.: 022-255-412